

Naujienu Antroji Dalis

NR. 506

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XVI METAI

SOKRATO MIRTIS

(Vienas labiausiai jaudinančių istorinių pasakojimų, parašytas prieš 2400 metų)

Visi yra girdėję apie senovės Atėnų filosofą Sokratą. Didinę savo gyvenimo dalį jis buvo pašventęs apmąstymams ir pamokymams, kokiū būdu gyvenimas turėtų būti praleistas, kad jis būtų kogeriausias ir konaudingiausias.

Jam buvo 70 metų, kai jis buvo pakaltintas nereligingumu bei klaidinimu jaunimo. Vadinas, kaltinamas tuo, kad savo pamokymais skatino jaunimą galvoti ir persvarstyti nustatytąsias tiesas.

Sokratas buvo nuteistas mirti, išgeriant nuodus. Apie Sokrato mirties istoriją mes sužinojome iš aprašymų jo didžiojo mokinio Platono. Jisai buvo tada 28 metų, kada mirė Sokratas.

Veiksmas aprašomas Atėnų kalėjinio celėje, kur filosofas buvo kelių savo draugų aplankytas. Jis kalbėjo ramiai ir nuotaikingai apie sielos nemirtingumą ir apie tai, kaip turėtume gyventi ant žemės, kad būtume verti nemirtingumo.

Platonas parašė: "Aš dėkingas Dievui, kad esu gimęs graiku, o ne barbaru, laisvu žmogumi, o ne vergu, bet užvis daugiau už tai, kad esu gimęs Sokrato amžiuje".

Tas "Sokrato Amžius" nusitęsė ilgus metus, net ligi mūsų šimtmečio.

Nevien tik tai universitetuose dėstoma to išmintingo žmogaus filosofijos dėsniai, — Sokratas yra dažnai minimas knygose, žurnaluose bei laikraščiuose.

"Mums atrodė", rašo Platonas, "kad mes tuojau neteksime tėvo ir pasiliksime visam gyvenimui našlaičiai".

Po to, kai Sokratas išsimaudė, ir jo vaikai buvo atvesti pas jį — jis turėjo du mažiuskus ir vieną paaugusį — ir atėjo jo šeimos moterys, jis kalbėjosi su jais visais, esant ten pat Kritui. Jis dėstė jiems paskutinius savo parėdymus. Pasiuntęs moteris ir vaikus namo, Sokratas sugrįžo prie mūsų. Tuo tarpu įėjo tarnas iš Vyriausybės Tarybos, kurios parėdymu Sokratas buvo pasmerktas mirti, atsistojo prieš Sokratą ir tarė: "Aš žinojau, kad rasiu tave protingesnį už kitus žmones, Sokratai. Jie pyksta ant manęs ir keikia mane, kai jiems paduodu nuodus gerti, nes vyriausybė verčia mane tai daryti. Aš tikrai sakau, tu visą laiką buvai tauriausias, maloniausias ir pats geriausias iš visų vy-

rių, kurie kada nors yra čionai buvę. Ir aš esu tikras, kad neturėsi pykčio prieš mane, bet tik prieš tuos, kurie, tu pats žinai, yra tuo kalti. Taigi tariau tau sudiev, ir tu pasistenk pakelti tai, kas turi būti, kaip galima lengviau".

Taręs tuos žodžius, jis nusiuko verkdamas ir pasitraukė į šalį.

Sokratas pažvelgė į jį ir tarė: "Sudiev, aš padarysiu, kaip pasakei". Tada jis atsuko į mus ir tarė: "Koks mandagus tas žmogus. Ir visą tą laiką, kol aš čionai buvau, jis atėdavo aplankyti manęs, pakalbėdavo mane ir buvo geriausias iš visų. Ir dabar, kaip gailiai jis apverkia mane. Aikšn, Kritai, būkime paklusnūs jam, tegul jau atneš man nuodus, jeigu jie jau yra pagaminti. Jeigu dar ne, — pasakyk, kad pagamintų".

Kritas atsakė jam: "Ne, Sokratai, aš manau, kad saulė vis dar viršuj kalnų, ji dar nenusileido. Be to, aš gerai žinau, kad kiti vyrai priima nuodus gana vėlai. Jie valgo ir geria iš visos širdies ir netgi džiaugiasi kompanija savo parinktų draugų jau po to, kai pranešimas būdavo padarytas. Taigi dar neskubėki, dar turime laiko".

Sokratas atsakė: "Tie, apie kuriuos tu man kalbi, Kritai, tikrai taip darė, nes jie galvojo, kad jie bus laimėtojai taip darydami. Bet aš nedarysiu taip, nes aš manau, kad nuodus išgerdamas kiek vėliau, aš nieko nelaimėsiu, kaip tik tai pagundą godžiai pratęsti savo gyvenimą, kuris jau yra išgyventas. Taigi, neatsakyk išpildyti to, ką aš pasakiau".

Tada Kritas davė ženklą savo vergui, kuris stovėjo ten pat, ir vergas išėjo. Po kurio laiko jis, nešdamas puodelyje nuodus, sugrįžo kartu su vyru, kuris turėjo tuos nuodus įteikti Sokratui. Sokratas, jį pamatęs, paklausė: "Ar tau žinomi, mano geras pone, tie visi dalykai, kuriuos aš turiu atlikti?"

— "Tau reikės tikrai išgerti šitą ir po to vaikščioti tol, kol kojos pasidarys sunkios. Tada atsigulsi, ir toliau visa vyks savaime".

Taręs tuos žodžius, jis įteikė puodelį Sokratui, kuris priėmė ramiai, be virpėjimo ir be jokio pasikeitimo veide. Pakėlęs akis į vyrą, savo įprastu jam tiriamu žvilgsniu, pa-

(Tęsinys 3-me psl.)

Dienų Skeveldros

1.

St. Sep-Szarzyński (žr. "Trop legendy", "Kultura" Nr. 9, 1959 m.) aprašo smulkmenas, kaip Vilniaus lenkų slapta suaukotta ir išsiuvinėta (ir per D. Britanijos konsulą Lietuvai į lenkų žinią pervežta! J. C.) vėliava buvo "krikštijama".

Tai buvo 1911. 7. 16. Lakūnai, supykę ant premjero ir kariuomenės vado gen. Sikorski'o už broliavimąsi su S. Sąjunga (atseit, — Vilniaus krašto išsižadėjimą), vėliavą įteikė... gen. L. Żeligowski'ui, kaip "Vilniaus žemės sūnu".

Vėliavoj buvo įrašyta: "Wilno 1940" ir "Miłość żąda ofiary" (Meilė reikalauja aukų). Gen. Sikorski'o nuomone, vėliava kariuomenės vadovybei, o lakūnai, kad tai išskirtinai jiems. Vėliavą "krikštijo" vilnietis aviacijos kapitonas J. Hryniewicz. Kai jis tarė "...sūnau Vilniaus žemės", gen. Sikorski įsiterpė: "Vilniaus žemė tokia gera, kaip ir kiekviena kita".

Atsiminimų autorius pabrėžia, kad gen. Żeligowski'o pasirinkimas bus buvęs gana prastas, nes po karo gen. Żeligowski įtikėjo į Rusiją kaip slavų valstybių vadovę ir ruošėsi grįžti į okupuotąją Varšuvą (mirtis sutrukdė "skubėti dirbti kartu su broliškąja rusų tauta"), visai nebekeldamas "maišto" dėl Vilniaus "grąžinimo" Lenkijai.

2.

"Wiadomości" Nr. 716/717 skiltyse randame Danutos B. Lomaczewskos "Notatnik Lidzbarski". Lidzbark? — vokiškai Heilsberg. Tai Varmės (sen. Prūsų srities) sostinė (seniau — kryžiuočių laikais — Lecborg), įkurta kaip prūsų kovos postas (sako, iš čia pradėjęs misijas šv. Vaitiekus). Prūsai griovė ir degino, bet nebeatgavo (1308 m. gavo miesto teisės). Bet ne tai man svarbu. Noriu paduoti vieną straipsnio ištraukėlę, kuri skamba šitaip:

"Į Lidzbarką galima privažuoti iš Olsztyno (Allenstein, o kaip lietuviškai? "Lietuvos žemėlapyje" nėra, ir kodėl? J. C.) geležinkeliu arba autobusu. Su susidomėjimu seku kraštovaizdį, tariamai primenantį Vilniaus kraštą. Taip bent teigia vilniečiai, kurie čia gydo gimtųjų pagairių nostalgiją. Plentas čia iš palengvo kyla, čia vėl švelniai smunka. Smogiame tarp girių ir ežerų, pravažiuojame gražius, švarius miestelius, o Dobrz Miaste (? — Gera miestyje?!) stebimės gandro

lizdu sename bokšte. Kažkur toli akiratyje virš pievų nutysusi laukinių ančių kirbinė. Ir nenoromis (nejučiomis) atsimenu tur būt visų mieliausias atostogas, praleistas palei švenčionėlius, Vilniaus krašto širdyj. Iškylos į nuostabiąsias girias, rinkimas grybų, kokių po to niekad nebemačiau: (klajojimas) palei vingiuotą ir pirmine Vilnelę, (irstymasis) po žavųjį Narociaus ežerą ir senuosius Trakus. Ir suprantu vilniečius, kurie čia kasmet suvažiuoja..."

3.

Habemus Papen! — tokia antraštė pasipuošė netgi kanc. Adenauerio spauda. Dalykas tas, kad popiežius Jonas XXIII pripažino Franz von Papenui slaptojo šambeliono titulą ("di Spada e Cappa"). Papenas? 1913—1915 m. karo attaché Meksikoje ir JAV, 1922—32 m. Prūsijos Landeslago narys ir t. t. Su Hitleriu susiuostė jau 1933 m. sausį ir — gavo vice-kanclerio postą. Po šamokso prieš Döllfussą Hitlerio ambasadorius Austrijai, po to Turkijai, kur susipažino su Jonu XXIII. Nūrnberge nuteistas, bet kito teismo prikritas 8 metams kalėjimo (1949 m. amnestuotas).

Šambeliono titulą gavo 1932 m. iš Pijaus XI, bet po jo mirties, Pijaus XII aplinkraščiu, nominacija buvo atšaukta. Jonas XXIII patvirtino šambelionystę ir čia pat susilaukė griežto Bonnos protesto. "Rheinischer Merkur" nominaviną taria būsiant "kapitališka klaida ir antausiu vokiečiams katalikams, kurie po 1933 metų pasirinko paniekimą, skurdą, kalėjimus, o netgi mirtį, bet ne paklusnumą vyriausybei nusikaltėlių, kurių tarpe buvo ir von Papen".

"Die Zeit" rašo, kad kadaise džiaugsmingas šūkis "Habemus Papam" vokiečių lūpose šandie išvirto į klaukų faktą: "habemus Papen!"

4.

W. Wahnout (kad ir tokia pavardė, bet lenkas ir tremtinių lenkų rašytojų sąjungos pirmininkas) vienoje savo recenzijų iškelia į aikštę, kaip kai kurie lenkai saugo savo "honor" ir — "rasės grynumą".

Karo metu egzilinės lenkų vyriausybės ministrų tarybos prezidijumas įsikūrė Rotschildų rūmuos (Londone, vad. Milijonierių Alėjoje). Gražu, tai gražu, bet... žydiška, ir nuta-

(Tęsinys 2-me psl.)

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

Karvės uodega mirštančio rankoje

Karvės uodega mirštančio rankoje

rė išsinuomoti specialius baldus, kilimus ir paveikslus. Už nuomą mokėjo po riebią (daugianulinę sterlingų svarų) sumą. Ten pat prabangiai buvo įsitaisius ir porpagandos (informacijos) ministerija. Kai baigėsi karas ir karo meto *prosperity*, iš visos šlovės teliko kelios aplaužytos kėdės, bet... "rasės švara" išsaugota (ar ne Monte Casino, Tobruko ir kitų mūšių kaina?), — rūsčiai baigia W. Wohnout.

5.

Vai, ir mes kausais samstom savąjį "honora". Imu ALB CV Biuletinį (Nr. 20, 10 psl.) ir — skaitau riebiomis raidėmis parašyta:

"Informacijos žinybos Spaudos Tarnyba".
Toliau smulkiau:

"Bendruomeniškoji informacija ir bendruomenišku idėjų įtaigojimas kuriam laikui buvo atidėti. Pripuolamo pobūdžio organizacija šiam tikslui netiko. Todėl JAV LB Tarybos suvažiavime, įvykusiame 1958 m. liepos mėn. pradžioje, Clevelande, nutarta įkurdinti nuolatine LB istaigą. Šiam tikslui buvo išrinktas branduolys, kuris vėliau sudarė Informacijos žinybos Valdymą.

Iš Valdyma tuojau nutarė pavesiti pirmininkui organizuoti Spaudos Tarnybą, pirmininko pavaduotojui — Ideologijos Tarnybą ir sekretoriui — Paskaitininkų Tarnybą".

Lyg... vaikų darželyje. Džiaugsmas ir — gaudulys apkrinta. Nejučiomis ištraukiu iš spintos stambią knygą ir lyg hipnozėj skaitau:

"Eidami iš rytų jie rado plynus laukus Banaaro žemėje ir čia apsigyveno. Jie kalbėjo vieni kitiems: Eikime, pasidirkime plytų ir jas išdegtume. Ir jie naudojo plytomis vietoje akmenų ir žemės sakais vietoje kalkių. Jie kalbėjo: Eiva, pastatykime sau miestą ir bokštą, kurio viršūnė sėkėtų dangų, ir padarykime savo vardą garsų, pirmą negu išsiskirstysime į visus kraštus. O Viešpats nužengė pamatyti miesto ir bokšto, kurį statė Adomo vaikai, ir tarė..."

Toliau (plačiau) žiūrėkite "Sventasis Raštas. Senojo Testamento I" (Roma, 1955 m., 44 psl.) arba... "Lietuvių Enciklopedija", H t., 15 psl. (pozicija: "Babelio bokštas").

Beje, tikty (ar ne tiksliausia?) ir "L. Enc." tomas su raidelyte V (aidyba, publikai visiškai nesidomint spektakliu).

J. Ciėnas

AUJENOS ANŽS
PISNGAS

2 — NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, FEBRUARY 13, 1960

Neskubėdamas, pataupydamas rytdienai, per porą vakarų, perskaičiaut Ant. Sabaliausko knyką "Nuo Imsrės iki Orinoko". Tai lietuvio misijonieriaus atsiminimai, išpūdziai, pergyvenimai Europoje, Indijoje ir kit. kraštuose. Rašytojas lengvai suranda bičiulių, — tiek nuosirdžiu pasakojimu, tiek plačiu, atviru žvilgsniu, — susidraugauja su skaitytoju — vienas pirma, kitas iš paskos — leidžiasi per pasaulio šalis ir miestus. Nūdien skaitytojas — "stambus žvėris", ne kiekvieno "kaulu" jį prijaukinsi, suviliosi.

Juo tolyn A. Sabaliauskas leidžiasi nuo gimtojo Jurbarko, tuo tėvynės žemė jam brangesnė, Lietuvos upės meilesnės, jos dangus šviesesnis... Leiskime pačiam knygos autoriui išsakyti savąjį Imsrės krantų ilgesį, kuris iš namų išblokšto lietuvio širdžiai taip brangus, taip bendras, toks atsimas:

"Gražus, pilkasis Nemunas, 160 kilometrų nepriplaukęs jūros, plačiai savo vandenį varo pro senąjį Jurgio Barkaus miestą. Raštams nepažįstamą metų skaičių, dulkelę po dulkelės skalaudamas, savo dugną ir krantus išrėzė gilia vaga, apsijuosė plačiai padrikusiomis pievomis, kurios iš siaurės ir pietų, tarsi tvirtovės mūrų, yra saugojamos aukštų kalnų su žaliuojančiais šlaitais. Tų šlaitų dešinėje papėdėje, tarsi pakilesnėje lankos aikštėje, per kurią vingių vingiais raitosi žaviosios Mituvos ir Imsrės upės, stovi Jurbarko miestas".

Vaizdziai, tarytum dailininkas drobėje, A. Sabaliauskas tapo Jurbarko kraštovaizdį su upių vingiais, Bišpilio piliakalniu, Klišių dvaru, Imsrės šlaitais, kur šniokštė liepos aukštai iškelusios savo viršūnes. Gimtojo namelio palangė, kur pavasario saulėje šildėsi, kvėpėjo pinavijos... Autorius, lietuviškąją apdairą palyginęs su svetimuoju peizažu, prisipažįsta:

"Tavo, o Jurbarko, sūnaus širdis nemoka atskirti, ar tu jai esi gražesnis, ar meilesnis. Vieną tik težinau, kad Nemuno, Mituvos ir Imsrės pilkieji vandenys mano akiai yra patrauklesni už įvairiaspalvius Pado, Nilo, Gango, Orinoko, Amazonės, Misisipės upių ir Bodenė, Lago Madziore, Valencijos ir Čikagos ežerų vandenį, kuriuos teko lankyti. Tavo kalnai, kalvos ir piliakalniai mano širdžiai yra žavingesni už Alpių, Himalajų, Andų ir Kordiljerų kalnus, po kuriuos laipiojau. Tavo miškai, šilai — šilėliai, girios — girelės ir žalieji šlaitai man yra didingesni už Švarcvaldą, paslaptinę Indijos džiungles ir neištirtus Amazonės miškus, kuriuose klai-

džiojau.

Jurbarko, gimtasis kampelis..."

Kun. A. Sabaliauskas ne tik literatūrine forma perteikia savąjį jausmą, bet išpėja kiekvieno žmogaus, visų lietuvių, tėvynės ilgesį, gimtųjų namų netekimo skausmą.

Mahatma Gandhi tėvynėje

Knygos "Nuo Imsrės iki Orinoko" autorius, kaip misijonierius, keletą metų darbavosi Indijoje, tarp pagonių. Matė parijų nežmonišką vargą, ištaigingą bramanų gyvenimą, prabangias šventyklas, kur nuogi žymiai šoka su šventyklos baleto artistėm. Tik joms vienoms, šitoms dailioms šokėjoms, indų tikėjimo yra leista išmukti skaityti, rašyti, muzikos...

Indijos visuomenė pasidalijusi į dvi šakas: kastos ir ne kastos gyventojus. Šitokio pasidalijimo griežtai laikomasi, jis saugomas visu primityviu brutalumu. Išmesti iš kastos — žiauri bausmė, kurios visi purtos. Vieną tokią sceną, išmestosios atgal priėmimą į kastą, Ant. Sabaliauskas aprašo:

"Dideliame kaime vyro ištikimybėi nusikaltusi žmona pagal vietinius įstatymus buvo pašalinta iš kastos. Po ilgų prašymų ir maldavimų buvo suteikta jai grįžimo malonė. Bet prieš tai buvo jai nuskusta galva. Po to, atžagariai ant asilo užsodinta ji buvo vedžiojama pajuokai visomis kaimo gatvėmis. Visi iš jos tyčiojosi, pirštais badė ir niekino. Dar negana to. Jai buvo liepta stovėti viduryje aikštės su pintine ant galvos. Į tą pintinę susirinkusieji metė iš kūr sugriebdami karvių mėšlą. Po tų paruošiamųjų apeigų guro — dvasiškis su iki raudonumo įkaitinta auksine lazdele išdegino jai ženklą liežuvyje. Paskiau kitomis įkaitintomis geležimis išpaudė po kelias panašias žymes kojose, rankose ir liepė basai vaikščioti ant papiltų žarijų. Pagaliau, po visų kankinimų, reikėjo persliuogti po karvės pilvą ir, kad visai tobulai nuplautų suteptą sielą, išgerti *pandzia gavijos*, t. y. penkių iš karvės paimtų medžiagų proporcingai sumaišyto skysčio: pieno, lydyto sviesto, varškės, mėšlo ir šlapumo".

Moterys neištikimos savo vyrams, kurios su kitais smaksoja saliuuose ar patraukia su meiluziais į užmiesčio miškelius, vertos atžagariai užsodinti ant asilo... Tačiau Amerikoje daugumas moterų neištikimos tik dėl to, kad jos mano, jog jų vyrai yra aistai... Gi Indijoje vyras yra dievikas, kuriam valgant žmona privalo pasitraukti iš kambario, kad nesugadintų apetito.

A. Sabaliauskas visu akių pločiu, iš po tropikinio šalmo, pažvelgė į paslaptinę Indijos kultūrą ir civilizaciją. Misijonierius skaitytojui pateikia daug naujų žinių, gabia plunksna, nelyginant leptuku, kuria spalvotus vaizdus, tapo naujus, dar nematytus, paveikslus. Mirštančio brmano scena:

"Ligonį buvo apspitę žyniai ir saugojo, kad viskas būtų atlikta pagoniškai. Manęs irgi artį neprileido, sakydami, kad tai gali pakenkti jo vėlei, t. y. ją sutepti. Mat, misijonierius, globodamas net ir parijus, jų nuomone, tampa nešvarus. Namiskiai tuo tarpu, bramanų įsakyti, atneštu karvės mėšlu ištepė aslo vidurį ir pabarstė tam tikrą šventų žolių. Ant to viso patiesė paklodę. Paskiau sukibę atnešė ir ten paguldė nauju drabužiu apjuostą mirštantį. Vyriausias šeimos narys tuoj kibo į jam žynių įsakytą darbą. Visiems kitiems bekalbant Matranas, t. y. burty žodžius, kuriais, sako, apvaloma siela nuo nuodėmių, jis praziodino merdintį ir įpylė jam į burną kelias niukas *pandzia gavijos*. Po to įvedė jau už durų stovinčią ir tam tikslui paruoštą, vainikais apkaistytą karvę, kurią pastatė galvugalyje ir su šiuo pasauliu besiskiriančiam įbruko į rankas jos uodegą. Tikras bramanas ar kitas grynas indas, jei nori būti laimingas kitame gyvenime, turi mirdamas įsikibti į neseniai apsiveršiusios karvės uodegą.

Vargas būtų ir tam, kuris numirtų lovoje, o ne ant žemės. Tuo atveju velionio siela visur turėtų nešiotis su savimi tą lovą".

Knyga įdomi, parašyta lengvu, žaismingu sakiniu. Kas mėgsta šio žanro literatūrą, tam ši knygą bus maloni, išpūdziais ir pergyvenimais turtinga viešnia. Skaitytojas negaiš veltui laiko. Šiame mano rašinyje pateiktos ištraukos yra tik trupiniai ano dvasinio lobio, kurį A. Sabaliauskas sukauptė "Nuo Imsrės iki Orinoko" puslapiuose.

Julius Sula

Skaitykite "N-nas"

SOPHIE BARCUS

RADIJO VALANDA

Visi programai iš WOPA.
1490 kil. AM 102-7 FM

Kasdien: nuo pirmadienio iki
penktadienio 10—11 val. ryto

Šeštadienį ir sekmadienį
nuo 8:30 iki 9:30 v. ryto
VAKARUSKOS: pirmadienį 7 val. v.

Tel.: HEMlock 4-2413

7159 S. MAPLEWOOD AVE.

Chicago 29, Illinois

(Atkelta iš 1-mo pusl.)

klausė: "Ką jūs pasakytumėt, jei aš nupildčiau keletą lašų dievams šito gėrimo?"

Tasai atsakė: "Mes jo pagaminame tik tiek, kiek, mūsų manymu, yra reikalinga, Sokratai".

"Suprantu", atsakė Sokratas, "bet aš manau, kad galiu ir turėti pasimelsti dievams, kad mano kelionė iš šios žemės būtų sėkminga. Tokia yra mano malda — tebūnie taip".

Taręs tuos žodžius, jis pridėjo prie lūpų puodelį su nuodais ir gėrė juos visai ramiai. Iki šio momento mes visi valdėme savo skausmą, bet, pamatę jį geriantį nuodus, mes daugiau negalėjome išlaikyti. Prieš mano valią man pasipylė ašaros, — aš uždeges veidą rankomis, apverčiau pats save, — tai nebuvo jo apverkinas — aš apverčiau savo nelaimę, netekdamas tokio brangaus draugo. Netgi Kritas negalėjo sulaukyti ašarų, jis išėjo. O Apollodorus, kuris per tą visą laiką nebuvo nustojęs verkti, dabar ėmė balsu raudoti, ir mes visi sukniubome, verkdami iš skausmo.

Tiktai Sokratas neverkė. "Ką jūs darote, draugai mano?" — sušuko jis. — "Aš pasiunčiau namo moteris vien dėl to, kad jos čia neraudotų, nes aš girdėjau, kad žmogus turi mirti ramybėje. Nusiraminkite ir susivaldykite".

Išgirdę tuos žodžius, mes pasijutome sugėdinti ir nustojo me verkti. Sokratas vaikštinėjo aplinkui, kol pajuto, kad jo kojos sunkėja. Tada jis atsigulė, kaip jam buvo pasakyta. Vyras, kuris jam įteikė nuodus, paspaudė jam kojas ir paklausė, ar jis jaučia. Ne, — atsakė Sokratas.

Vėliau Sokratas tarė: "Kai tas šaltis pasieks mano širdį, tada aš numirsiu".

Paskutiniai Sokrato žodžiai buvo: "Kritai, aš skolingas Asclepiusui gaidį, — nepamiršk užmokėti jam".

"Bus padaryta", atsakė Kritas. "Kokių pageidavimų turi daugiau?"

I tai jau atsakymo nebuvo.

Taip numirė mūsų draugas, vyras, kuris, mano manymu, buvo išmintingiausias ir teisingiausias, o taip pat ir pats geriausias, kokį man teko gyvenime pažinti.

Iš anglų kalbos vertė
P. B.

Nauja mostis ir vaistai atnaujina
viltį kenčiantiems nuo

Arthritis - Rheumatism

Ši nauja kombinacija, AMERPOL skubiai palengvina sanarių uždegimo sukeltą skausmą, paraudimą ir sumažina skaudančių raiščių sutinimą, kurį sukėlė arthritas ir reumatizmas. Mostis, 98c. Tabletės \$3.50 pas jūsų vaistininką.

3 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, FEBRUARY 13, 1960

Karpos yra virusų kolonijos Veido raukšlės nuo saulės...

Du medicinos mokslininkai iš U. S. Armijos ligoninės Fort Jackson ir Pensilvanijos universiteto įrodė, kad karpos yra ne kas kita, kaip tam tikrų virusų kolonijos. Jiems pavykė tuos virusus iš karpų izoliuoti ir vėl įskiepyti žmonėse, sukeliant tokias pat karpas, iš kokių virusai buvo paimiti. Tikimasi, kad dabar bus galima pagaminti skiepus prieš karpas, nes karpų sukėlėjus izoliavus yra gauta svarbiausioji skiepus medžiaga. Tiedu daktarai išbandymams išpiovė dvi karpas, iš jų padarė "emulsiją", kurią įmaišė į beždžionės audinių preparatą, o iš jo gautą medžiagą įskiepijo dvidešimčiai žmonių

Saulės garbintojams nekokia naujiena. Tiesa, seniai ji buvo žinoma, bet tik neseniai autoritetingai patvirtinta. Ilinojaus universiteto medicinos mokyklos dermatologijos prof. Dr. S. W. Becker perspėja, kad esą patirta, jog pastarais laikais žmonės pradeda labiau darytis alergiški prieš saulės spindulius. Jis pataria visiems "saulės kulto" išpažintojams vis dėlto verčiau pasitarti su gydytoju ir šiaip vartoti linimentus (lotions), kurie storina odos raginę plėvelę

nuo 7 iki 20 metų amžiaus. Visiems jiems nuo 3 iki 12 mėnesių laikotarpyje išaugo karpos.

le ir teikia natūralinę apsaugą nuo spindulių. Kitas to pat universiteto autoritetas Dr. Clark Finnetur tvirtina, kad deginimasis saulės spinduliuose tikrai iššaukia odos raukšles, labiausiai veide ir ant sprando, ir ypač senesnio amžiaus žmonėms.

GRADINSKAS

1960 METŲ TV APARATAI
išsimokėtina. — Priimam senus.
RADIJAI, FONOGRAFAI,
VOKIŠKI APARATAI.
PARDAVIMAS IR TAISYMAS.
J. G. Television Co., 2512 W. 47 St.
FRontier 6-1998
Atdara kasdien. Sekmad. uždaryta.

"NAUJIENOSE" gali rašyti
kiekvienas ir apie viską.

1960 FRIGIDAIRE FILTRATOR DRYER

PUT IT ANYWHERE...

NO VENTS, NO DRAIN NEEDED!

The amazing built-in Filtrator gets rid of excess heat, moisture and lint automatically. You don't need a vent or a drain.

FASTER, SAFER THAN SUNSHINE!
No sun fading. No stiffening of towels. Fewer wrinkles. And the Ozone Lamp gives you sunshine sweetness.

So Simple! No tricky dialing or fancy figuring. Just press the "Touch-Bar" Fabric Selector for the fabric in the load, then set the Cycle Selector.

GET OUR SENSATIONAL EASY-BUY DEAL

Model DCI-60 Dryer, casters optional.

FRIGIDAIRE ADVANCED APPLIANCES... DESIGNED WITH YOU IN MIND!

BUILT AND BACKED BY GENERAL MOTORS CORPORATION

WOLSKY BROS. FURNITURE AND APPLIANCE COMPANY

FORMERLY GARRICK MUSIC SHOPS

733 West 63rd Street

Wentworth 6-0085

CHICAGO 21, ILLINOIS

A. KELMUTIS

Klausimas dėl lietuviško teatro sukaktuvių

Kai įvairiose vietose buvo paminėtos lietuviško teatro 60 metų sukaktuvės, tad tuojau po to kai kurių buvo nurodyta, jog ne 60, bet 70 metų turėjusios būti pažymėtos tosios sukaktuvės. Kai kam ir iškilo klausimas: kur toji teisybė tikrumoje tūni. Prieš 70 metų buvo suvaidinta Amerikoje (Plymouth, Pa.) lietuviškai Antano Turskio pjesė "Be sumnenės", o prieš 60 metų — Palangoje "Amerika Pirtyje". Tinkamas atsakymas į tokį klausimą surandamas tada, kada apie tokias sukaktuves pasakoma kiek aiškiau. Būna ir kitų sukaktuvių, dėl kurių kartais vienas kitas suabejoja. Pavyzdžiui, jau yra lekę girdėti, kad Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo sukaktuvės turinčios būti atžymimos ne kelių dešimčių, bet kelių šimtmečių metų, t. y. nuo tų laikų, kada susiformavo Lietuvos kunigaikštiai. Taigi dabar jau imama sakyti, jog vasario 16 dieną minimas Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas, tad susidaro geresnis aiškumas. O lietuviško teatro minėjimai, kurie būdavo Lietuvoje anksčiau, buvo skaičiuojami nuo vaidinimo Palangoje 1899 metais, ir tie metai laikomi kaip pradžia lietuvių dramaturgijai Lietuvoje. Mat, turima galvoje, ir visai teisingai, kad pirmieji lietuvių aktoriai pirmą kartą lietuviškoje žemėje buvo viešai prabilę lietuviškai ir lietuvišką žiūrovą. Jei kitoje pasaulio dalyje ir buvo lietuviškai suvaidinta, tad tokie vaidinimai nesudarydavo žiūrovams tokios įtakos, kokia pasireikšdavo Lietuvos žemėje. Jei atėjo žmonės pasižiūrėti pjesės "Be sumnenės" vaidinimo, tai jie buvo atėję kaip į pasilinksminimo arba jaukios valandėlės praleidimo vietą, ir jie nebuvo apgaubti tokio susižavėjimo ir pastiprintos energijos, kurias igydavo Lietuvoje žmonės pirmuose lietuviškuose vaidinimuose po 1899 metų.

"Amerika Pirtyje" vaidinimas Palangoje

Pjesės "Be sumnenės" pavadinimas yra paimtas iš lenkų kalbos; lietuviškai turėtų būti sakoma: "Be sąžinės".

Lietuvoje surengtieji teatrai nuo 1899 metų ligi pirmojo pasaulinio karo (1914) žiūrovams sudarydavo maždaug tą pačią nuotaiką kaip Palangoje suvaidinta "Amerika Pirtyje". Apie tą vaidinimą Palangoje gana tinkamai, nors ir suglaustai, buvo nupasakota, minint 40 metų teatro sukaktuves, 1939 metais išleistame Lietuvos valstybės teatro leidinyje, pavadintame "Valstybės teatro XX sezonas", kurį buvo redagavęs J. Grybauskas. Šiame leidinyje buvo taip pat pasakyta apie tą vaidinimą Palangoje:

"Darbėnų vieškeliu, Būtinės miškais, dundandū Klaidos plentu, žvejų burlaiviais, vienkinkiais vežimais, nusiavę balus, pasibalnoję bėrius, žemaičiai, kapsai, tolimieji aukštaičiai emė plūsti į lietuviškąjį pajūrį. Į nykią, vėjo ir lietaus sutriušintą daržinę, netoli jūros tilto rinkosi minios. Daržinėje spinksėjo žiburiai, o jos gale gludėjo scena. Margosios minios džiaugsmingai klegėjo, sveikinosi, bet visų akys bėgo prie kuklios uždangos. Iš ten žmonės laukė kažinkokio stebuklo. Ir tuo metu scena prisipildė aktorių: Jakševičaitė, Juškevičaitė, Empacheris, Gabalys, Janulaitis, Kuizinas, Mongirdas, Višinskis, Zalnierukynas. Tai pirmieji lietuvių aktoriai, pirmą kartą lietuviškoje žemėje viešai prabilę lietuviškai ir lietuvišką žiūrovą. Salė įtemplai sekė vaidinimą, godžiai gaudė kiekvieną senosios mūsų protėvių kalbos garsą. Veikalas taip patikęs, jog salėje imta garsiai reaguoti į atskiras scenas, buvo girdėti replikos... Juo toliau, juo labiau kilo nuotaika. Nuo scenos jaukiai srūvenė į žiūrovų salę lietuviškas savas sakinytis, niekada viešai negirdėtas, niekada pakeltu balsu netartas".

"Amerika Pirtyje" komedijos autorius

Tame leidinyje (Valstybės teatro XX sezonas) dar yra paduoti trumpi biografiniai "Amerika Pirtyje" autoriaus bruožai, būtent:

"Juozas Vilkutaitis-Keturakis, Amerika Pirtyje autorius, gimė 1869 m. kovo 1 d. (7. st.) Gulbiniškių km., Lindvinavo par., Kalvėrijos aps. Mokėsi namie. Vyresnysis jo brolis Antanas padėdavo jam lavintis. 1889—1890 metais atliko sunkią operaciją Kaune ir nustojo vienos kojos. Nuo 1909 m. — Balbieriškio valsčiaus teisėjas. 1892 m. buvo davęs Petriui Matulaičiui pasižiūrėti savo komediją. Vėliau jis ją iš naujo perdirbo ir tada ji buvo išspausdinta".

Kai dabar neseniai įvairiose J. A. Valstybių vietose buvo minima lietuviško teatro Lietuvoje 60 metų sukaktuvės ir tąja proga buvo parašyta vienas kitur, taip pat ir mano paties, šis tas apie "Amerika Pirtyje" autorių Juozą Vilkutaitį, tad vienas kitas emė kibti prie manęs sakydami, kad tos komedijos autorius esąs ne Juozas, bet Antanas Vilkutaitis. Ir savo tokius pasakymus kartodavo tie, kurie yra matę ar gavę neseniai išleistą Lietuvoje "Lietuvių literatūros istorijos" II-ji tomą, apimantį (kaip leidėjai sako) "kapitalizmo epochą" 1861—1917 m., redaguotą prof. K. Korsako.

Ir aš susidomėjau pamatyti tą "Lietuvių literatūros istori-

jos" tomą. Ir štai tenai radau taip parašyta:

"Kartu su A. Fromo-Gužučio pjesėmis lietuvių dramaturgijai, ypač realistinei, pradžią padarė A. Vilkutaičio komedija "Amerika Pirtyje", išleista Keturakio slapyvardžiu. Antanas Vilkutaitis (1864—1903), kilęs iš valstiečių, buvo baigęs inžinieriaus mokslus".

Grėta yra įdėtas autoriaus atvaizdas, po kuriuo padėtas parašas — Antanas Vilkutaitis-Keturakis. Pats atvaizdas nėra klaidingas, nes jis yra, kiek aš pats pažįstu ir prisimenu, Juozo Vilkutaičio atvaizdas, o tik pats parašas yra klaidingas; vietoje Antano turėtų būti Juozas.

Klaidinga versija

Bet štai po kurio laiko, šiuo 1960 metų sausio 6 dieną, buvo įdėtas Kauno "Tiesoj" L. Gudaičio straipsnis: "Kas tikrasis "Amerikos Pirtyje" autorius?" Šiame straipsnyje autorius nurodo, kad mūsų literatūros istorijoje atsirado versija, pripažįstanti tik vieno Antano Vilkutaičio kūrybą, yra nepagrįsta, nes tikrasis "Amerikos Pirtyje" autorius esąs Juozas Vilkutaitis. L. Gudaitis savo įrodymus dar paremia įdėtais straipsniais mūsų seniauėjusiose laikraščiuose. Būtent, jis taip sako:

"Pavartykime senus mūsų periodikos komplektus. Antanui Vilkutaičiui mirus 1903 m. "Varpe" (Nr. 9—10) buvo išspausdintas nekrologas. Jame niekur neužsimenama, kad velionis rašė grožinius kūrinius. Pažymėtas tik jo bendradarbiavimas lietuviškuose laikraščiuose (tikriausia, turima galvoje publicistika) ir 1887 m. atliktas L. Tolstojaus dramos "Vlastj tny" vertimas, pavadintas "Piliaps ozys galą liepto". A. Vilkutaitis buvo artimas "Varpo" redakcijai žmogus — rėmė laikraštį materialiai, ir jo veikla buvo gerai žinoma. Jei jo plunksnai būtų priklausiusi tokia išgarsėjusi komedija, kaip "Amerika Pirtyje", reikia manyti, kad nekrologe tai būtų pirmiausia iškelta".

Toliau L. Gudaitis nurodo, kad Antaną Vilkutaitį komedijos autoriumi palaikė apie jį rašę ne Lietuvoje gyvenantys asmenys, pav., "Vienybė Lietuvninkų 1903 m. Nr. 44 ir kitur. Tačiau ši nuomonė buvo paneigta. 1908 m. "Vilniaus žiniose" Nr. 46 pasirodė žinutė, kad "Amerika Pirtyje" sukūrė ne inžinierius Antanas, bet jo brolis Juozas Vilkutaitis (g. 1869 m.), savarankiškai išsilavinęs valstietis. Sekančiais metais apie Juozą Vilkutaitį buvo išspausdintas platesnis straipsnis "Lietuvos žiniose" Nr. 22 (1909 m.) ir paskui dar perspausdintas "Lietuvos Ūkininke" Nr. 33 (1909 m.). Šiame straipsnyje, be kitų dalykų, buvo dar pasakyta taip:

"J. Vilkutaitis jau apie 1891 ar 1892 metus buvo padavęs

daktarui Petriui Matulaičiui peržiūrėti savo parašytą komediją. Matulaitis išrado tą veikalą silpnai parašytą. Po tokio nutarimo jaunas autorius padėjo savo veikalą į šafą ir per 3 metus nieko jam nedarė. Per tą laiką jis geriau susipažino su teatriniais veikalais ir su teatru, patsai keliis kartus teatre apsilankydamas. Tada anoji komedija buvo vėl iš naujo perdirbta, ir tokiu būdu atsirado dabar garsi "Amerika Pirtyje".

Du broliai ir jų kūryba

Apibūdinamas abiejų brolių, Antano ir Juozo, kūrybas L. Gudaitis taip užbaigia:

"Vien paviršutiniškai peržvelgus jų kūrybą, galima atskirti autorius. Juozas rašė tik grožinius kūrinius: visi jie, kaip "Amerika Pirtyje", išspausdinti Keturakio slapyvardžiu. Antanas — buržuazinių pažiūrų publicistas ir L. Tolstojaus dramos vertėjas — pasirašinėjo kitaip: Gulbiniškių Antano, Daktaro, Kunigo A., Kazio Bindoko, Jono Avulio, J. Pajaujo, Tautiečio slapyvardžiais ir kai kur — tikrąja pavarde. Be to, broliai bendradarbiavo skirtinguose laikraščiuose. Juozui artimesnis buvo "Ūkininkas" (net komedijos pirmas leidimas sudarė po priedą), o Antanas beveik visus savo rašinius siuntė į Amerikos lietuvių spaudą".

Pagaliau L. Gudaitis savo tą straipsnį užbaigia tokiais žodžiais:

"Artimiausiu metu reikia nuodugnai išstudijuoti abiejų brolių rašytojų palikimą ir, paieškojus naujų duomenų, paruošti išsamų straipsnį apie Juozą Vilkutaičio - Keturakio gyvenimą bei veiklą. Tikrasis "Amerikos Pirtyje" autorius neturi likti užmirštas!"

Juozo Vilkutaičio pagerbimas

Man atrodo, kad L. Gudaičio visi pasakyti šituo atžvilgiu žodžiai yra visiškai teisingi. Visi čia paminėti faktai aiškiai parodo, kas yra tikrasis komedijos "Amerika Pirtyje" autorius ir kas sudarė, taip sakant, pradą Lietuvoje lietuviškai dramaturgijai. Šią progą dar nurodysiu vieną kitą faktą, liečiantį Juozą Vilkutaitį. 1909 metais Vilniuje buvo nutarta 10-ties metų lietuvių scenos atminimui suruošti vaidinimą "Amerika Pirtyje". Tuo tikslu sumanytojai sudarė tam vadinamąjį "šventės komitetą". Ir jie buvo atsuntę Juozui Vilkutaičiui tokio turinio raštą:

"Siemet suėjo 10 metų, kaip pirmieji mūsų artistai mėgėjai vaidino pirmą sykį viešai lietuviškai Lietuvoje — vaidino Tamstos, gerbiamasai autoriau, veikalą, šiandien jau plačiai žinomą Lietuvoje "Amerika Pirtyje". Dėliai to tai mūsų scenos jubiliejus yra drauge ir Tamstos jubiliejumi.

(Tęsinys 5-me pusl.)

Gydytojas gavo širdies smūgį

(Tas gydytojas yra davęs daugybę patarimų savo pacientams ryšium su įvairiais širdies negalavimais, bet apie save pamiršo. Jis gavo pamoką, kurią čionai nori mums perteikti)

Aš esu gydytojas, pasitaisęs po širdies smūgio. Man gerai buvo žinomi visi tos ligos simptomai, o taip pat ir visokios taisyklės kaip nuo tos ligos apsisaugoti. Ir vistiek, nepaisant mano visų žinių iš medicinos, turiu prisipažinti, kad jeigu šiandien aš esu gyvas, tai tik dėl mano gerosios laimės dėka, o ne mano išvedžiojimams.

Aš padariau lygiai tokią pat klaidą, kokią yra padarę daugybė žmonių. Aš nekreipiau dėmesio į savo ligos simptomus ir nepalaikiau juos svarbiais. Kažkaip nenorėjau jokiū būdu tikėti, kad ir mane galėtų kada ištikti širdies smūgis.

Dėl to ir rašau šį straipsnį. Štai šiuo momentu tūkstančiai vyrų ir keleta moterų — daro lygiai tas pačias klaidas, kurias aš padariau. Papasakojęs apie tai, koks nerūpestingas gali būti kartais savo ligos atveju netgi gydytojas, aš tikiuosi, tuo galėsiąs perspėti žmones nedaryti tų baisių klaidų.

Mano kasdieninio darbo tvarka buvo panaši į daugelio kitų, — biznierių ar profesionalų: nustatytos valandos kabinete ir pacientų lankymas mieste bei priemiesčiuose. Mėgdavau taip pat padirbėti apie savo namus, mėgdavau lankytis svečiuose ir baliuose. Aš nuolatot skųsdavausi, kad man labai trūksta reguliarios mankštos, bet nesirūpinau tuo, o taip pat mėgau riebais ir gerai pavalgyti. Po kurio laiko aš pradėjau justti nuovargį. Po mažiausio darbo turėdavau pailsėti. Jau vien tik mintis apie tai, kad jau laikas būtų apkarpyti gyvatvorę apie namus manyje išaukdavo nuovargį. Išnyko manyje įprastas gyvumas ir noras judėti, dirbti. Geram orui esant, aš paprastai eidavau pėsčias vienos mylios kelią iš mano kabineto iki stoties. Tas pasivaikščiojimas vakarais po darbo visados suteikdavo man džiaugsmo.

Bet štai vieną dieną aš pajutau krūtinėje skausmą, ir man užėmė kvapą, kaip tai būna su vaikais ir, net jaunuoliais, kurie per ilgai ir per greitai bėga. Aš sulėtinau žingsnį, ir skausmas praėjo.

Vieną vakarą aš ilgiau užtrūkiau darbe ir turėjau paskubėti į traukinį. Skubiai užlipau laiptais aukštyn į traukinio platformą. Staiga pajutau neapsakomą nuovargį, mano rankos virpėjo ir prasidėjo skausmas krūtinėje, kad net sunku buvo atsikvėpti. Mano laimei, radau vietą atsisėsti, ir kaip tik šalia savo buvusio paciento, kuris prieš metus buvo turėjęs širdies smūgį su lygiai tokiais pat simptomais, kaip pas mane...

Bet aš vis dar negalėjau prisileisti, kad pas mane gali būti

toks širdies smūgis. Aš tyliai kentėjau krūtinėje skausmą, nesiryždamas paprašyti savo kaimyną vienos nitroglycerino tabletės, nors gerai žinojau, kad pagal mano paties įsakymą jis tas tabletes visados su savim nešiojo.

Po 10—15 min. mano skausmai atsileido ir, išlipęs iš traukinio, pasijutau visiškai sveikas. Tiek sveikas, kad parėjęs namo ir pastebėjęs, jog porą antrųjų langų dar liko nesudėta, aš tuoje ėmiausi darbo.

Ir staiga vėl suėmė skausmas žemiau krūtinės, perėjo į rankas. Ir tada aš supratau, jog nebegaliu daugiau savęs apgaudinėti: tai buvo širdies priepuolis.

Po valandos, gero gydytojo priežiūroje, buvau paguldytas į ligoninę. Trim savaitēm. Tenai turėjau pakankamai laiko pasvarstyti, kaip tas atsitiko, kad aš patekau į ligoninę. Kaip gydytojas, aš gerai žinojau, kad kai kurie iš mano protėvių buvo turėję reikalų su širdies ligomis ir aš esu paveldėjęs palinkimą tai ligai. Ir turiu prisipažinti, kad buvau nerūpestingas, nedovanotinai apsileidęs savęs atžvilgiu, nekreipdamas dėmesio į širdies silpnumą tuo svarbiu momentu, kada prasidėjo ligos pradiniai simptomai.

Riebūs valgiai, mažai mankštos ir begalė nervinės įtampos, — visa tai veda į arterijų užsikimšimą. Gulėdamas ligoninėje, aš supratau, kad daug lengviau yra kitus mokytį kaip reikia sveikatai saugoti, negu sau pačiam gyvenime tas žinias pritaikyti.

Aš tiek buvau nerūpestingas, kad laike savo paskutiniojo sveikatos patikrinimo prieš keletą mėnesių, „pamiršau“ gydytojui pasakyti apie retkarčiais užėinančius lengvus skausmus krūtinėje. Daugumas pacientų „pamiršta“ arba nuslepia tuos pirmuosius lengvus ligos simptomus, pasiaiškindami, kad jie buvę per daug darbais užversti, nenorėję palikti savo namų, šeimos. Nepriduodami reikiamo dėmesio lengviems skausmam ir nuovargiui, jie susilaukė pavojingo širdies smūgio.

Todėl aš sakau: *Nelauk, neatidėliok rytojui*. Aš turėjau laimės, aš pagijau, bet nevisiems taip gali pasisekti. Šiandien, lygiai metams praėjus po širdies priepuolio, aš vėl grįžau prie savo normalaus gyvenimo ir darbo, bet įvedžiau kai kurių pakeitimų: vengiu sunkių, riebių valgių, kasdien darau lengvą gimnastiką, daboju savo svorį. Stengiuosi kodaugiau ilsėtis, vengti rūpesčių ir nesileisti į nervus ardančius ginčus.

Išklausę mano prisipažinimą klaidose, padarytose paties gydytojo, aš tikiuosi, jūs

(Tęsinys iš 4-to psl.)

Toms sušakutėms paminėti rugpiūčio 15 d. 1909 m. Vilniuje, Miesto Salėje, bus parodyta ir ta pati „Amerika Pirtyje“.

Kai J. Vilkutaitis 1947 metais gyveno Augsburgėje (Vokietijoje), tad jis iš mūsų rašytojų suvažiavimo gavo tokį raštą:

„Lietuvių Rašytojų Tremtinių Draugijos antrasis visuotinis suvažiavimas, įvykęs 1947 m. liepos 11—12 d. Augsburgėje, laikydamas Tamstą mūsų dramatinės literatūros patriarchu, didžiai vertindamas Tamstos komediją „Amerika Pirtyje“ ir Tamstos nuopelnus lietuvių dramos teatrui, norėdamas pagerbti ir atžymėti Tamstos patriotinę, visuomeninę ir kultūrinę veiklą — nutarė išrinkti Tamstą Lietuvių Rašytojų Tremtinių Draugijos Garbės Nariu“.

Po šiuo raštu pasirašė: Faustas Kirša, Jurgis Jankus, Henrikas Radauskas, Vlada Proščūnaitė, Paulius Jurkus.

Juozo Vilkutaičio-Keturakio „Amerika Pirtyje“ pirmą kartą buvo išspausdinta kaip „Ukininko“ Nr. 2 priedas 1895 m., 5000 egz., ir kaina buvo pažymėta 10 kapeikų. Antrą kartą buvo atspausdinta Peterburge (Petrapily) 1904 m., leidus lietuviams spaudą; ją išleido E. Volteris. Trečią kartą buvo išleista 1921 m. Kaune švietimo Ministerijos. Ir ketvirtą kartą išleista Kaune VI Lingės „Antikvaro“ knygyne, buvusio prie Lukšio gatvės Nr. 12.

Iš kitų J. Vilkutaičio-Keturakio kūrinių prisimenu šiuos: „Kas kaltas“ (vertimas), išspausdintas 1891 m. „Ukininko“ laikraštyje. „Gaisras“ — išspausdinta „Vienybėje Lietuvninkų“ 1892 metais. „Juokingas pasakojimas apie šaltabuizius“ — išspausdintas 1893 m. kaip „Ukininko“ Nr. 8 priedas. Šis pasakojimas apie šaltabuizius buvo rašytas Kaukaze, kada Juozas Vilkutaisi viešėjo pas savo brolių inžinierių Antaną.

gyvensite atsargiau, ir tokiu būdu gal išvengsite viso to, ką man teko per mano apsileidimą išgyventi.

Iš anglų kalbos vertė P. B.

„NAUJIENOS“ KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUGAS IR BICULIS.

PERKRAUSTYMAI
MOVING
Leidimai — Pilna apdrauda
ZEMA KAINA
R. S E R E N A S
2047 W. 67th Pl. WAilbrook 5-8063

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

SLOAN'S DEPARTMENT STORE
Pilnas pasirinkimas vyriškų, moteriškų ir vaikams rūbų, duoda visai Jūsų šeimai galimybę gražiai pasipuoti už žemiausias kainas. Kalbam lietuviškai
7042 SO. WESTERN AVE.
Phone: PProspect 8-9210

WESTERN
CURRENCY EXCHANGES
Daily Auto License Service.
Checks cashed — Money orders.
INCOME TAX SERVICE
6254 SO. WESTERN AVE.
7054 SO. WESTERN AVE.

BRIDGEPORT
CURRENCY EXCHANGE
Daily Auto License Service.
Checks cashed — Money orders.
INCOME TAX SERVICE
748 WEST 35th STREET

SPIEKHOUT HEATING
Gazo pakeitimai ir furnasai.
GARANTUOTAS IRENGIMAS.
PATOGUS KREDITAS.
536 E. 162nd STREET
SO. HOLLAND, ILLINOIS
EDison 1-7305

Išdezinfectuosime bažnyčių ir mokyklų užkandines. Taip pat krautuves, istaigas, tavernas ir kita. Kaina nebrangi, darbas garantuotas. Priimame mėnesiniais išmok.
SANITATION SERVICE CO.
Fullon 8-8858

AIRPORT GARAGE
PHILLIPS 66 PRODUCTS
Complete repair service by experts.
Tires-Batteries-Accessories-Washing
Chicago Motor Club Towing
For emergency service call LU 2-5155
6027 SO. CICERO AVE.

ABERDEEN HEATING CO.
37 years experience.
6801 SO. ASHLAND AVE.
Cleaning and Boiler Repairs
New and Used Gas and Oil Burners.
Guaranteed quick and perfect work.
PR 6-3300

ŠILDYMO TAISYMO REIKALAIŠ patarnaujame dieną ir naktį. Mes taisome visokias šildymo sistemas.
Nemokamiems apskaičiavimams skambinkite.
RACINE HEATING CO.
8040 So. Racine Ave.
AB 4-2064 SO 8-7446

Siuntiniai į Lietuvą
Patarnavimas nuo \$5 iki \$9.50.

Overseas Cargo Co.
514 W. Pershing Rd. (39th St.)
CHICAGO, ILLINOIS
Tel.: OA 4-9079
Vedėjas P. NEDZINSKAS

WEEKEND SPECIAL

5 Regular 30c Hamburgers
\$1.50 Value — This week

only with Coupon 96¢

**J.-R.
GRILL**

**EXTRA
HAMBURGER
20c
WITH THIS COUPON**

2403 Ogden Ave., Corner of Western
Phone CAnal 6-9689

Open 24 hours — 7 days a week.

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Samba Šviesa Chicagoje.
Redaguoja: Rita Kavolienė
Medžiaga siūsti: 5635 W. 22nd Pl., Cicero 50, Ill.

3 METAI

NR. 4 (81)

NIVINSKAITĖS IR ŠKĖMOS REČITALIS

Neužmirštamą įspūdį paliko paskutinės sausio dienos vakare Čikagos studentų santariečių surengtas Irenos Nivinskaitės ir Antano Škėmos rečitalis. Pirmoje jo dalyje Antanas Škėma skaitė Alfonso Nykos-Niliūno, Henriko Nagio ir Henriko Radausko eilėraščius bei ilgesnį ištrauką iš savo „Baltos drobulės“ romano. Ne tik šių labai skirtingų veikalų niuansai buvo jautriai ir dramatiškai atkurti, bet skaitantysis sugebėjo prabildinti už žodžių slypinčią žmogišką būlį, žmogaus vidinio pasaulio įvairumą, mistiką ir (tai ypač buvo justai skaitytuose Henriko Nagio eilėraščiuose) kiekvienos jo detalės širdį veriantį svarbumą. „Baltos drobulės“ ištraukoje įforminta Poeto Pranašo ir poeto žmogaus — ciniško žodžiais, ir daug už pranašą jautresnio savo vidiniais pergyvenimais susitikimo drama buvo, gal būt, dar efektyviau klausytojui perteikta. Antanas Škėma pasirodė neprilygstančiu savo kūrybos interpretatoriumi, giliai griebiančiu ir klausytojo nepaleidžiančiu, kol šis nebus praturtėjęs nauju pergyvenimu.

Šį įspūdį patvirtino antroji programa turtingo ir ilgokai užsitiesusio rečitalio dalis. Joje Irena Nivinskaitė sėkmingai perdavė Vinco Krėvės „Užkeiktą mergą“, o Antanas Škėma trumpomis ištraukomis iš Balio Sruogos „Milžino pauksmėje“ ir „Kazimiero Sapiegos“ sukūrė dviejų didingų senųjų — laišką diktuojančio Jogailos ir pažeminime moraliai ir tautiškai atgimstančio didžiojo etmono Kazimiero Sapiegos — vaidmenius. Šiomis trumpomis ištraukomis Antanas Škėma vaizdžiai paliudijo, kad, turint stiprią ir išlavintą artistinę jėgą, nereikia nei dekoracijų, nei grimo, kad iliuzija, galingsnė ir įdomesnė už tikrovę, būtų sukurta ir kiekvieno tiesiogiai pajusta.

Tačiau, mūsų įsitikinimu, patsai svarbiausias rečitalio momentas buvo ilgoka (dviejų dalių) ištrauka iš Antano Škėmos „Pabudimo“ dramatos, kurioje Elenos vaidmenį puikiai, pagrindinius šio nelengvo vaidmens reikalavimus išpildžiusi, suvaidino Irena Nivinskaitė, o tardytojo — kančinčio ir mylinčio — rolėje daug žmogiškai tikrų savo traagiškai klydusio ir sugniuštano veikėjo bruožų atgaivino pats autorius. Ši taupiomis, bet išraiškiomis balso priemonėmis daugiau suvaidinta, negu rečiuota „Pabudimo“ iš-

trauka buvo, tur būt, vienas iš stipriausių išseivijos teatro istorijos momentų. Ja jis paliudijo savo pajėgumą jaudinti skeptiškuosius, daug reikalaujančius, amerikietiškaį teatro meną ir jo aukštybes pažįstančius ir lietuviškąjį dalyką vertinančius ne vien todėl, kad jis lietuviškas. Buvo gilus momentas, taip savin ištraukęs publiką, kad iš jo nebuvo galima atsipalaiduoti net ir Antanui Škėmai pasakius, kad scena baigta.

Bendrasis šio vakaro įspūdis: gerai pasiruošusio meistro rečitalyje esama daugiau dramatos — ir scenos vyksmo iliuzijos — negu mėgėjų vaidyboje, drastiškais judesiais užpildančioje visą sceną. (Viena iš svarbiausių šio vakaro dorybių kaip tik buvo lietuvių scenai neįprastas išraiškos priemonių saikingumas, kuris ir suteikė visam vakarui subtilią išbaigto meninio kūrinio nuotaiką).

Gaila, kad iš mažiau negu šimto Conrad Hilton viešbučio salionan susirinkusiųjų tik apytikriai penki tebuvo „vyresniosios kartos“ atstovai... Čikaga jau nuo seno buvo žinoma niekur kitur neprilygstančiu abejingumu lietuviškam į sceną išeinančiam žodžiui, bet dabar pradeda atrodyti, kad šiai meno šakai dėkinga dirva beliko tik akademineje jaunuomenėje, kurios, iš tiesų, buvo prisirinkęs gražus būrys.

[domu, kad iki šiol *Draugas* (the leading daily for a million Lithuanians) šį retą įvykį — gal būt, per didelį ir per subtilų į kitokius įvykius*) įpratusiai lietuvių visuomenei — terado reikalo paminėti tik pasijuokdamas iš to, kad rečitalis vyko ne įprastinėse lietuviškiems parengimams patalpose, o įvykio iškilmingumą atitinkančiame gero viešbučio salione. „Ar negalėtų“, kvailiai ir charakteringai toliau tyčiojasi *Draugas*, „koks nors gyvas genijus paskaityti savo kūrybos ilipės į Eifelio bokštą, tada lietuvių kūryba pasklistų visame pasaulyje“.

Tur būt, nereikia nė pridur-

*) *Draugo* vasario 3 d. nr. aprašoma, kaip rengiami kultūriniai įvykiai Toronte, kad publikos pritraukus. Eina kalba apie Jonės Kvietytės išraiškos šokio — subtilaus meno! — vakarą. „Dalyviai — už staliukų (o ju buvo gana daug) gurkšnojimo „minkštus“ ir „kietus“ gėrimus, užkandžiavo vėdarais, cepelinais, dešromis ir kitokiais skanumynais, todėl bent kai kurie nebebuvo reikiamai drausmingi programos stebėtojai“. Korespondentas pastebi: „Suprantamas ir jautrios menininkės Kvietytės susirūpinimas“. Kaip tokiomis sąlygomis apskritai galima kurti meninį įvykį?

ti, kad ši pastaba buvo išspausdinta „mokslo, literatūros ir meno priede...“ K.

Darbai ir žygiai

— *Daiva Mongirdaitė* buvo pagrindine soliste *Draugo* literatūrinės premijos įteikime praeitą sekmadienį Čikagoje. Publikos labai dėkingai priimta, gausiai gėlėmis apdovanojta.

— *Naujon Philadelphiajos* studentų santariečių valdybą išrinkti: pirm. Gabrys Mironas, vice-pirm. Aldona Lušaitytė, išdininkas Alfredas Vilgošius, sekretorė Ligita Žukauskaitė. Revizijos komisijon: Edmundas Butkus ir Daiva Rutkūnaitė.

— *Aleksandras Iljasevičius* su Detroito santariečiais kritiškai diskutavo studento dvasinį veidą, išryškėjusį paskutiniame visuotiniame studentų suvažiavime.

— *Valdas Adamkavičius* sausio 31 d. „Laiškų lietuviams“ žurnalo leidėjams ir bičiuliams skaitė paskaitą apie jėzuitų spaudos tikslus.

— *Vytautas Kavolis* vasario 5 d. Čikagos Studentų Sąjungos skyriui kalbėjo apie „Nepriklausomąją Lietuvą šiandieninėje perspektyvoje“.

— „*Mūsų Žingsniuose*“ buvo prieš kurį laiką išspausdintas straipsnis „Kultūra apsiausties stovyje“, kuriame tarp kitako pastebėta, kad menkiausi dailininkai mūsų visuomenės labiausiai perkami. Nors pavardžių neminėjome, į šią pastabą atsiliepta „Vienybės“ sausio 22 d. nr. išspausdintame Antano Rūkštelės interview, sugestionuojant, kad „*Mūsų Žingsnių*“ straipsnis buvęs parašytas „neva studento (ar tik ne Vizgirdos?)“. Turime pareikšti, kad dail. Viktoras Vizgirda „*Mūsų Žingsniuose*“ nėra bendradarbiavęs ir kad minėtas straipsnis tikrai parašytas redakcijai gerai pažįstamo studento.

— „*Mūsų Vyties*“ 1959 m. 6 nr. išspausdintas Bernardo Prapuolenio eilėraščių ciklas, kartu pažymint, kad „šis eilėraščių rinkinys yra pirmasis autoriaus viešas pasirodymas lietuviškoje literatūroje“. Istorijos dėliai turime pažymėti, kad „*Mūsų Žingsniai*“ B. Prapuolenio eilėraščių buvo — visai viešai! — išspausdinę kokių pusmečiu anksčiau.

— *Vlodo Gylis* humoristinę novelę „Isimylėjau savo naują žmoną“ išspausdino sausio 30 d. *Draugas*, gaila, nepažymėdamas, kad ji perspausdinta iš santariečių biuletenio „Žvilgsniai“...

— *Draugo* „Akademinų prošvaisčių“ sausio 30 d. skyriuje siūloma, kad Studentų Sąjungos centro valdybos programos įgyvendinimas „turėtų būti labiau remiamas dauguma Sąjungos centro valdyboje turinčios organizacijos“. Argi verta, po tokių gausių kalbų

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, FEBRUARY 13, 1960

apie sutarimą studentų tarpe, pradėti savo aktyvų dalyvavimą Sąjungos veikloje sąlygoti daugumos centro valdyboje turėjimu? Ar negalima visiems lygiai remti bendrai išrinktųjų organų veiklą, jei jie gerai veikia?

— *Norintiems tyčiotis* iš kitų padarytų klaidų pravartu patiems žinoti, apie ką kalbama. *Draugo* vasario 6 d. krečiami juokai iš *Dirvos*, kad ji įrašė Vytauto Vardžio pavardę po savo išspausdinta *Juliaus Vepšto* nutrauka. Gi iš tikrųjų nelaimingasis nuotraukos objektas yra „Metmenų“ žurnalo techninis redaktorius *Vytautas Vepštas*...

MOKSLO ŽINIOS

Ašaros

Ashley Montagu, Princetono universiteto antropologas, žurnale *Science*, pataria tik džiaugtis ir būti dėkingiems už ašaras, nes be jų žmogus greičiausiai visai nebūtų išsivystęs į žmogų. Verkimas ir ašaros esančios natūralinės atrankos produktas, ir labai svarbus faktorius žmogaus evoliucijoje. Žmogus yra vienintelis padaras (sutvėrimas), kuris iš susijaudinimo gali verkėti, tačiau ankstyboje pradžioje žmogaus verkimas greičiausiai buvęs be ašarų, ir dabar kūdikiai iki 6 savaičių paprastai verkia be ašarų.

Verkimas, riksmas, greičiausiai, yra labai ankstybas pirmykščio žmogaus būdas atkreipti į save dėmesį ir prisiskauti pagalbos. Nemokėdamas kalbėti, žmogus neturėjo kitokios priemonės perduoti kitiems, kad jam kas nors negerai. Bet verkiant sausai, be ašarų, greitai pradėjo išdžiūti nosies skylučių gleivėtas membranas. Jam išdžiūvus, nosis nebegalėjo sėkmingai kovoti su bacilomis. Kaip žinia, nosies skylutėse yra įrengti labai sudėtingi kostuvai iš mažyčių plaukelių ir drėgno limpamo membrano, kuriuose užkliūva ir įklimpsta per nosį į organizmą besislenčią patekti svetimi organizmai — bakterijos, bacilos, virusai ir kitoki ligų gemalai. Bet sausa nosis vietoje tinklo gyviamis pagauti, greit pasidarydavo vieškeliu per giria jiems gilyn į kūną keliauti... Mokslininkas spėja, kad tik tie kūdikiai išliko, kurie juo anksčiausiai galėjo verkėti su ašaromis, nes ašaros lubrikuoja ne tik akis, bet ir nosies kanalą. Evoliucijos keliu juo toliau, juo labiau išliko ir toliau vystėsi tie, kurie daugiau verkė.

Ašaros ne tik „patepa“ (lubrikuoja) akis ir nosis ir filtruoja bakterijas, dulkes ir visokią nešvarą, jos ir pačios turi savyje jėgas bakterijoms užmušti. Penicilino išradėjas Dr. Aleksandras Flemingas dar 1922 metais atrado, kad ašaros turi tam tikrą enzymą, kurį jis pavadino lysozyme. Pastarasis naikina ligų gemalus — bakterijas.

Dramblio Kaulo Pakrantė (Ivory Coast)

Viena iš turtingesniųjų Afrikos respublikų
("Naujie-noms" rašo Vyt. Šliūpas iš Vakarų Afrikos)

Prieš kiek laiko "Naujie-nose" aprašiau savo įspūdžius iš Liberijos. Šiuo kartu parašysiu šiek tiek apie mūsų kaimynystėje esančią kitą negrų respubliką, angliškai vadinamą Ivory Coast, prancūziškai Cote d'Ivoire, o lietuviškai verčiant, tur būt, būtų Dramblio Kaulo Pakrantė.

Dramblio Kaulo Pakrantė, kurios gyventojai apsisprendė greitu laiku tapti savivaldūs nors ir po Prancūzijos prieglobsciu, toli gražu dar nėra praradusi savo tikrojo afrikietiško veido.

Ji, tur būt, yra viena iš nedaugelio modernių valstybių, kurioje žmonių išrinktas valdžios Senatorius, besilankydamas krašto viduryje, staiga pradingo be pėdsakų; gandai sklinda, kad jis buvo nugalabintas ir suvalgytas opozicinės partijos, kartu ji kelionėje lydėjusių kandidatų.

Smarkiai beauganti ir klesinti krašto sostinė, vardu Abidjan, ar tik nebus vienintelė iš modernių miestų, kur uosto atidarymas buvo atšvestas užsienio svečių garbei suruošta didžiule dramblų medžiokle.

Tačiau Dramblio Kaulo Pakrantė, nežiūrint jos senųjų papročių, yra potencialus milžinas tarpe buvusių Prancūzijos kolonijų, nors ji savo dydžiu gal yra tik truputį didesnė už Amerikos valstiją Naująją Meksiką, bei turi tik 2,5 milijonus gyventojų. Laikė paskutiniojo dešimtmečio Abidjan miestas pasidarė pagrindiniu konkurentu buvusiam Prancūzų Vakarų Afrikos centrui Dakarui.

Sostinė Abidjan

Abidjan su savo 130,000 gyventojų smarkiai auga ir klesti. Miestas stiebiasi šalia gražaus mėlyno lagūno, kuris yra apjuostas drėgnų, amžinai žaliuojančių Afrikos tropikinių miškų. Šaligatvių kavinės ir platūs bulvarai keliautoją gal nuteikia paryžietiška atmosfera, bet naujieji baltamūriai viešbučiai, daugiaaukščiai gyvenamieji pastatai ir milžiniškos krautuvės daug daugiau primena Miami Beach Floridoje.

Naujas, grakščių linijų, per mėlynus lagūnus nutiestas tiltas įveda pagrindinę, keturių linijų, autostradą į Abidjan vidurį, kur ji užsibaigia moderniškoje dōbilo kilpoje (clover-leaf) naujų valdžios rūmų apsuptoje.

Anksčiau Dramblio Kaulo Pakrantė buvo privengiama tarpvalstybinės laivininkystės. Pagal visą pakraštį tęsdavosi povandeniniai smėlio kalnai ir seklumos, sudarydamos nenugalimas kliūtis didesniems laivams. Tik po karo, Maršalo

Plano pagalba, prancūzai 1951 metais prakasė kanalą pro pakrančių seklumas ir atidarė Abidjan transkontinentiniam susisiekimui. Jūrų laivai dabar be baimės tiesioginiai plaukia į didįjį Ebrie lagūną, kuris sudaro natūralią laivams priplauką ir apsaugą nuo audrų.

Pereitais metais vien tik per Abidjan uostą buvo pergabenta virš vieno milijono tonų prekių, kas, palyginus su 350,000 tonų viso krašto prekybos prieš dešimtmetį, gražiai parodo padarytą pažangą ir uostamiesčio naudingumą.

Krašto praeitis

Dramblio Kaulo Pakrantės ankstyvesnioji praeitis nėra gerai žinoma. Vietiniai, juodaodžiai gyventojai, nemokėdami rašybos, paliko vien tik legendas apie savo ankstyvąją istoriją. Kadangi pakraštys visad buvo sunkiai prieinamas jūros keliautojams, o tankios džiunglės neprileisdavo keliautojų iš krašto vidurio, tai Dramblio Kaulo Pakrantė niekad nebuvo apgyventa arabų kilmės afrikiečių, kaip kad matome kituose Vakarų Afrikos pakraščiuose. Europiečiai prekybininkai gal ir aplankydavo pakraštį apie 14 šimtmečio vidurį, bet tik 15 šimtmečio pabaigoje vergų pirkliai tepaskelbė Europai apie Dramblio Kaulo Pakrantės buvimą.

1842 metų pradžioje Prancūzija sudarė sutartį su ten jau gerai susitvarkiusiais ir palyginus galingais vietiniais karaliukais. Į devynioliktojo šimtmečio pabaigą prancūzai įjungė šį kraštą į savo kolonialinę teritoriją, pravelė džiungles žemdirbystei, pravedė kelius, geležinkelius, o vėlesniais laikais pastatė ir uostus bei aerodromus.

Zemės ir gamtos turtai

Per paskutiniuosius penkiasdešimt metų Dramblio Kaulo Pakrantė smarkiai pasikeitė, pereidama iš primityvaus į modernišką ekonominį gyvenimą. Kraštas gali pasididžiuoti savo turtingais žemės klodais ir švelniu, drėgnu klimatu, kuris leidžia augti vešlioms bananų, kakavos, kavos, ryžių, medvilnės, ananasų ir alyvinių palmių plantacijom. Žemės turuose kraštas atsižymi mangano, geležies rūdos ir deimantų kasyklomis.

Vienas iš ypatingesnių krašto produktų — tai iš afrikietišku mahagonijų medžių padaryti baldai, kurie yra plačiai eksportuojami į visą pasaulį. Didžiulės lentpiūvės apdirba miško medžiagas eksportui, o iš kitų fabrikų pažymėtini palmių alyvos ir ananasų sunkos fabrikai.

Dramblio Kaulo Pakrantė yra viena iš nedaugelio Afrikos vietovių, kuri pajėgė išauginti savo vietinių gyventojų vidurinę klasę. Apie 100,000 vietinių gyventojų turi

savo nuosavas plantacijas ir baltųjų išnaudojimas nėra tiek jaučiamas. Nors pakraštys ir yra civilizuotas, bet džiunglėse dar vis yra ištisi kaimai stabų garibntojų, ragangų pasekėjų ir kartais net žmogiūdžių-kanibalų.

Dramblio Kaulo Pakraštė savo ypatingą vardą gavo nuo seniau buvusių didžiulių dramblų kaimenių, kurios paskutiniu metu jau baigia pranykti vis toliau ir toliau stumiamos į džiunglių gilumą. Tačiau vietiniai amatininkai vis dar smarkiai darbuojasi, piaustinėdami gražias dramblų kaulo statulėles, bet šis amatas, davęs kraštui vardą, yra pasmerktas sunykimui mūsų šių dienų civilizacijos dėka.

Tai tiek apie mūsų kaimynų žemę šiam kartui. Sekantį kartą aprašysiu "Naujie-nų" skaitytojams savo įspūdžius, įsigytus trumpo vizito metu Ghanos sostinėje, Accra mieste.

1960 m. sausio 30 d.
Monrovia, Liberia

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULIACIJOS PROBLEMAS.

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiojų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET Tel.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITWINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

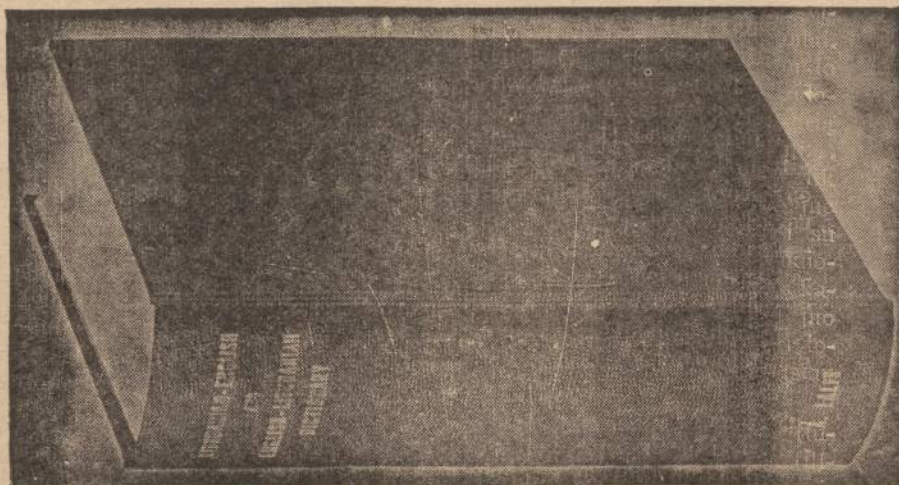
SIUNČIAME Į LIETUVĄ

Akordeonus, siuvas masinas, vaistus, maistą, medžiagas ir Jūsų atneštus siuntinius. Didelis pasirinkimas prekių žemiausiomis kainomis. Pvz., 100% vilnos medžiaga paltui 3 jarda ar siutui 3 1/2 jardo, rayon 2 suknelėms 8 jarda, vyriškas ar moteriškas vilnonis megztinis ir 5 rayon skarelės — \$49.99. Užsakiusiems dvigubą kiekį už \$99.98 pridėsime "Universal" delmantinį rėžtuką ir "Solingen" plaukams kirpti mašinėlę.

PATRIA GIFT PARCEL CO.

3741 W. 26th St., Chicago 23, Ill.
Crawford 7-2126

GERIAUSIAS ANGLŲ KALBOS ŽODYNAS

A. Lelio Angliškai-lietuviškas ir Lietuviškai-angliškas žodynas yra plačiausias apimties ir praktiškiausias iš visų iki šiol išėjusių žodynų.

Kito tokio plataus ir išsamaus žodyno artimu laiku nenumatoma išleisti. 1256 pusl. Abi dalys vienoje knygoje, įrištas stipriuose kietuose viršeliuose Kaina \$14.

Siųskite čekį arba money orderį:

NAUJIENOS, 1739 So. Halsted Street, Chicago 8, Illinois

Kitais žodžiais...

Ipolitai

Siomis dienomis išėjęs Lietuvių Enciklopedijos Devynioliktas Tomas yra devynioliktą rykštę "per buksvas" (kaip dr. Šliūpas sakyti) Ameriką besivejančiai Lietuvos okupantei Maskvai, kuri per 15, štai, metų neleidžia mūsų broliams Lietuvoje *ne vieno tomo* išleisti (gal ir planuoti uždraudė?). Bostone išėjęs naujas tomas turi 544 puslapių, daug iliustracijų, puikiai išleistas ir aiškina žodžius nuo "Mintis" iki "Naronowicz". Bendradarbių sutelkta (nevienuo lygio) per 150, bet ir šis, kaip kiti tomai, turės pastebimų spragų "senųjų" Amerikos lietuvių istorijos atžvilgiu.

Pavyzdžiui, būtų buvę galima gauti J. Montvilos ir P. Molio fotografijų. Mūsų paprastesni mokyklos prieš 1945 metus (pirmą "dypukų" atvykimo), rodos, yra vertos pilnesnio pavaizdavimo, nes jų buvo per 60 ir jose mokė trijų-keturių kongregacijų seselės vienuolės, turėjusios pilną mokytojų cenzą. Nieko apie mūsų "pirmadypukinę" moksleiviją, kuri telkėsi Valparaiso universitete ir dviejose dvasinėse seminarijose, kur leido laikraščius, kūrė lavinimosi ratelius, ruošė vakarėlius, steigė knygynėlius. Buvusi Daukanto Taupymo draugija (dabar Mutual Federal Savings) Chicagoje aprašoma be finansinių "problemų", nors jos 1945 m. kapitalas jau siekė per 2 milijonus dolerių. Praleista Montello, Mass., gausi ir "dzūkiska" lietuvių kolonija, išleidusi daug savo jaunimo į profesionalus. Taip pat praleista: Al. P. Mitkus, redagavęs JAV pirmuosius laikraščius Japonijoje, dabar anglų kalbą mokytojas Marianapolyje; kun. dr. D. Mozeris, užimęs aukštą vietą Chicago arkivyskupijoje; Motina Marija (Kaupaitė) šv. Kazimiero seselių įkūrėja; tėvas jezuitas dr. E. J. Montvila, parašęs disertaciją "Church and State in Lithuania"; tėvas marijonas dr. P. Morkūnas, parašęs disertaciją "Amerikos lietuvių vaidmuo Nepriklausomai Lietuvai atstatyti 1914-1918 metais". Gal vertas paminėjimo ir savo laiku daugeliui Amerikos lietuvių žinomas "biblijos studentas" R. Muzikantas. Prie kun. S. Mockaus gal vertėjo pridėti, kad jis pabėgo Meksikon ir tuo pražudė Rumford, Me., lietuvių \$1,000 už jį uždėtą kauciją ir kad spaudoje buvo žinomas "velnių kupčiaus" vardu. Straipsnelyje apie misionierius buvo galima išvardinti jų per 20, pradedant savo laiku garsiu tėvu Kazimieru Kapucinu, kun. Svirneliu Indijoje baigiant. Plačiame straipsnyje apie Kanados Montrealio lietuvius yra storų spragų apie "senųjų" veiklą pavyzdžiui, Vilniui Vaduotų Sąjunga, Kanados Lietuvių

Sąjunga, šv. Kazimiero p-jos choras ir dramos ratelis, net Vytauto klubo chorui ir dramos rateliui fotografija parinkta ne su jo "senais" per metų eiles veikliais nariais, bet su "naujais", kurie tik syki "paveikė" ir nurimo.

Skaitytojas ras ir 19-tame tome daug įdomios lituanistinės medžiagos, kuri juk sudarys tikrąją Enciklopedijos *auksinę ir deimantinę* vertę. Pavyzdžiui, Mitologija. Pasirodo, kitataučiai mūsų protėviams "surado" nemaža ysoikių dievų, apie kuriuos kalbininkas Pr. Skardžius sakė: "Nemaža dalis nepatikimi, sugalvoti ar gerokai apdaryti". Tikra yra, kad senovės prūsai garbinę Kurką, o mūsų protėviai — Perkūną. Iš straipsnio apie Mokyklas patiriame, kad pirmoji buvo įkurta prie Vilniaus katedros 1397 m., antroji Tauragėje 1513 m. Ne jau per 116 metų Lietuvoje niekas kitų nesteigė? Prie morenų gal būtų tikslu žemėlapis? Į Mituvą įteka upelis Upsala, o tuo pačiu vardu yra žymus universitetas Švedijoje. Gal čia senovės vikingų palikimas Lietuvoje? Moterims bus įdomu pasiskaityti apie Mindaugo žmoną Mortą, kuri yra pirmoji žymi Lietuvos istorijon įėjusi lietuvė moteris — ir įėjusi garbingai. Kita (legendinė) yra Mirga, išgelbėjusi Vytauto gyvybę. Gal verta buvo paminėti, kad K. Puida jai parašė dramą "Mirga"?

Kalbą prižiūrėjęs V. Kulboka, matyti, turi įdomių pažiūrų, nes praleido posakį "ji nobilitavo" (p. 17, apie S. Mirį) vieton "bajoru pakėlė". Kitur "žurnalas bazavosi" vieton lietuvišku "rėmėsi, grindėsi". Nejaugi Krėvė dabar turime Kriava rašyti? (p. 17). Svetimame krašte, kur nėra tinkamo knygyno-archyvo, tiksliai lituanistinę enciklopediją sunku rašyti. Pavyzdžiui, nežinoma gimimo-mirimo metai Stajei Naginskiui, kurio eilėraščius I pasaulinio karo metu mūsų spauda Amerikoje noriai spausdinosi. Nežinoma nei mūsų menininkus - rašytojus veikusio rusų žurnalo "Mir iskustva" datų. Bet lietuvis, kuris savo knygyne turės 19-ąją Enciklopedijos tomų (tomas nr. 15 dar spaudoje) gali jaustis kaip Garbės Legiono ordinu apdovanotas prancūzas arba Congressional Medal of Honor amerikietis. Ar daug tokių *garbės lietuvių* pasaulyje turime?

IS TOLI AR IS ARTI PIGIAI

PERKRAUSTAU (MOVING)

BALDUS IR ĮVAIRIUS DAIKTUS Perkraustymas saugus, greitas ir tvarkingas. Viskas apdrausta.

ANTANAS VILIMAS

3415 So. Lituania Ave. CHICAGO, ILLINOIS
Tel.: FRontier 6-1882

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

DR. ANNA BALIUNAS

AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
PRITAIKO AKINIUS
6322 SO. WESTERN AVENUE
Valandos: kasdien nuo 10 ligi 12 val. iš ryto ir nuo 7 ligi 9 val. vakaro.
Šeštadieniais nuo 10 ligi 1 val.
Treč. uždaryta. Kitu laiku susitarus.
Ofiso telef.: PROspect 8-3229
Rezid. telef.: WALbrook 5-5076

Tel.: PROspect 8-1717

DR. S. BIEŽIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 WEST 63rd STREET
Val.: kas dieną po pietų 1-3; vak. 7-8 tiksliai antradieniais ir penktadieniais.
Trečiad. ir sekmad. ofisas uždarytas.
Rez.: 3241 WEST 66th PLACE
Phone: REpublic 7-7868

DR. C. K. BOBELIS

Inkstų ir šlapimo takų chirurgija
Tel.: PROspect 6-1795
2300 W. 51st St., Chicago, Ill.
Oakley Medical Arts Bldg.
arba
434 Algona Ave., Elgin, Illinois
Tel.: OWens 5-0533
Valandos pagal susitarimą.

DR. PETER BRAZIS

PHYSICIAN AND SURGEON
2434 WEST 71st STREET
Ofisas: HEMlock 4-5849
Rezidencija: HEMlock 4-2374
OFISO VALANDOS:
Pirmad., Ketvirt. ir Penktadienį nuo 1-4 ir 7-9, Antrad. nuo 1-5, Trečiad. ir Šeštadienį tiksliai susitarus

PR 6-1795, rez.: TRemont 9-5890

DR. JONAS G. BYLA

nervų-smegenų ligos, chirurgija
OAKLEY MEDICAL BLDG.
2300 West 51st Street
Valandos tik pagal susitarimą.

RŪTA BUTNIS, M. D.

GYDYTOJA IR CHIRURGE
Bendra praktika
Ofisas ir Rezidencija:
744 WEST 35th ST. Tel. BI 7-3883
Priima kasdien: 9 A. M.—8 P. M.

Ofiso telef.: VIRginia 7-0036

Rezidencijos: BEverly 8-8244

DR. T. DUNDULIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Akušerija ir moterų ligos.
4157 ARCHER AVENUE
Ofiso valandos:
Nuo 2-4 ir nuo 6-8:30 val. vakaro.
Šeštadieniais nuo 2 iki 4 po pietų.
Trečiadienį pagal sutartį.

Tel. ofiso: HE 4-1414; rez.: RE 7-6867

DR. BR. GAŽIUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2454 WEST 71st STREET
Valandos: 1-3 ir 6-8 val. po pietų kasdien. Šeštadieniais 1-4 val. p. p. Trečiadieniais uždaryta.

DR. A. JENKINS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 WEST 63rd STREET
Ofiso val.: kasdien nuo 1-4 po pietų ir 6-8 vakaro.
Trečiad. ir šeštad. uždaryta.
Ofiso tel.: PORTsmouth 7-6000
Rezid. tel.: REpublic 7-9199

GRovehill 6-1595

Dr. Aldona A. Juska

AKIŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
IR PRITAIKO AKINIUS
Valandos: 9-12, 7-9 pagal susitarimą, išskyrus trečiadienius ir šeštadienius.
2422 W. MARQUETTE ROAD

Ofiso telef.: GA 5-4800
Rezidencijos: GA 3-6630

Dr. Gražina-Irena KAGANIEC

GYDYTOJA IR CHIRURGE
VIDAUS LIGOS
10002 SO. KEDZIE AVENUE
Kasdien 4-7. Šeštadieniais 2-5.
Trečiad. ir kitu laiku tik susitarus.

Tel.: Ofiso ir buto OLYmpic 2-4159

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th St., Cicero, Ill.
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vakaro.
Trečiadieniais uždaryta.
Šeštadieniais 12-4 val.

Ofiso telefonas: LAfayette 3-3210
Jei neatsiliepiate šaukite KEDzie 3-2868

Dr. Emily V. KRUKAS

GYDYTOJA IR CHIRURGE
4146 SO. ARCHER AVENUE
Val.: kasdien po pietų nuo 12-3:00 Daily afternoons.
Vakarais: pirmad., antrad., ketv. nuo 6-9. Trečiadieniais tik susitarus.

Tel. ofiso: HE 4-1202; rez. PR 6-4732

DR. A. MACIŪNAS

CHIRURGAS
2454 W. 71st ST. (71st ir Campbell)
Val.: pirmad. ir ketvirtad. 1-4 popiet, antrad. ir penktad. 5-8 val. vak.

Ofiso tel.: HE 4-1818 arba RE 7-9700

Rezidencijos: PR 6-9801

DR. J. MEŠKAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
VIDAUS LIGŲ SPEC.
2454 WEST 71st STREET
Priėmimo val.: nuo 9-11 val. ryto ir nuo 4-8 val. po pietų. Šeštad. nuo 9-11 val. ryto ir nuo 2-4 val. po pietų.
Trečiadieniais uždaryta.

Dr. Juozas PAUKŠTYS

DANTŲ GYDYTOJAS
4063 ARCHER AVENUE
Valandos: kasdien 10-12, 2-6 popiet, 7-9 p. m. Šeštadieniais 10-12.
Trečiadieniais uždaryta.
Telef.: LA 3-4949 — Namų BE 3-7786

DR. M. STRIKOL

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Valandos tik susitarus.
PROspect 6-1930

Telef. ofiso: CLIFFside 4-2896

Rezidencijos: WALbrook 5-3099

DR. P. STRIMAITIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1724 WEST 47th STREET
(kampus 47th ir Hermitage)
Priėmimo val.: 2-4 ir 6-9 val. po pietų.
Šeštadieniais 2-6 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika, spec. MOTERŲ LIGOS
Ofisas: 2652 WEST 59th STREET
Tel.: PROspect 8-1223 arba TR 3-5577
OFISO val.: pirmad. 8-10 val. vakaro, antrad., trečiad. ir penktad. 6-9 v. v., šeštadieniais 2-4 val. po pietų.

DR. V. P. TUMASONIS

CHIRURGAS
2458 WEST 71 STREET
Ofiso telef.: HEMlock 4-2123
Rezid. telef.: GIBson 8-6195
Priėmimo val.: Pirm., Antr., Ketv. ir Penkt. 2-4 val. ir 6-8 val.
Trečiadieniais ir šeštadieniais nepriima ligonių.

C. Z. VEZELIS

DANTŲ GYDYTOJAS
4645 SO. ASHLAND AVE. YA 7-2246
Val.: nuo 9 iki 12, nuo 1 iki 5, nuo 6 iki 8. Trečiadieniais uždaryta.

Tel. ofiso: VI 2-1581; rez.: PR 6-4250

DR. V. VILEIŠIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
802 WEST 31st STREET
(kampus Halsted ir 31-os gatvių)
Priėmimo val.: kasdien 1-4 p. p. ir 6-8 val. vak. Šeštad. 1-4 val. po pietų.
Trečiad. ir sekmadieniais uždaryta.

P. ŠILEIKIS, O. P.

ORTHOPEDAS-PROTEZISTAS
Aparatai - Protezai, Med. Bandožai, Speciali pagalba Kojoms (Arch Supports) ir t. t.
Val.: 9-4 ir 6-8. Šeštadieniais 9-1.
ORTHOPEDIJOS TECHNIKOS LAB.
2850 West 63rd St., Chicago 29, Ill.
Tel.: PROspect 6-5084

LIETUVIAI AKIŲ GYDYTOJAI

Dr. Ant. Rudokas, Opt.

4455 SO. CALIFORNIA YA 7-7381
Tikrina akis ir pritaiko akinius, keičia stiklus ir rėmus.
Valandos: 10 ryto iki 8 val. (trečiad. uždaryta), šeštad. 10 ryto iki 2 p. p.

Dr. Kazimieras

MICHEL

Išvykęs atostogų į Phoenix, Arizona. Sugrįš apie 1960 m. kovo mėnesį.

4654 SO. ASHLAND AVENUE

Telefonas: YArds 7-6616

DR. G. SERNER

LIETUVIS AKIŲ GYDYTOJAS
25 metų patyrimas
Tel.: YArds 7-1829
Pritaiko Akinius Kreivas Akis Ištaiso.

Ofisas ir Akinių Dirbtuvė
756 WEST 35th STREET
Valandos: nuo 10 iki 2, nuo 6 iki 8
Treč. uždaryta. Penkt. ir šešt. 10-1 val. po pietų. Arba pagal susitarimą.

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUGAS IR BŪVIULIS.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, FEBRUARY 13, 1960

Pauliui Galaunėi 70 metų sulaukus

Iš atkurtų atsiminimų

Tai buvo Petrograde (dabar Leningrade) vieno rudens pavakare. Paulius Galaunė kartu su Baliu Sruoga atsilankė pas mudu, — brolių Vincą ir mane. Paulių Galaunė jau iš seniau pažinojau. Prieš metus ar kitus atostogų metu svečiavaus Jieznoje pas jo brolių kunigą. Ten atostogavo ir Paulius Galaunė. Balį Sruogą pirmą kartą tada pamatčiau, nors jo pavardė jau buvo žinoma iš jo rašytų eilėraščių spaudoje pastebėtų.

— Atvedžiau jums naują Aušrinės bendradarbį, — sako Galaunė. Balys Sruoga buvo miškininkų instituto studento uniforma.

— Kodėl miškininkas? — kiek nusistebėjęs paklausiau. Balio Sruogos veidai jaunatviškai išraudo, akys nušvito ir jis, lyg tęsdamas žodžius, atsiliepė:

— Arčiau gamtos, — ir dar labiau išraudo. Jaunuolis buvo jautrus, ir visa tai spindėjo iš jo veido ir akių. Pagalvojau, kad klausimas man gal buvo ne vietoje, todėl dar pridėjau:

— Taip, poetams gamta praverčia, bet reikia išmokti tą grožį sučiupti, jį pažinti...

— Teisinga, — nelaukdamas mano sakinio pabaigos, atsiliepė Balys Sruoga, — bet viena poezija neišsiversi... Ir aš, nelaukdamas galo ką jis pasakys, pareiškiau:

— Suprantu, literatūros mokslus baigusiems lietuviams, nėra vietos Lietuvoje. Pragyvenimo šaltinių turi ieškoti Sibire ar Kaukazo užkampiuose — mudu tuoj susipratova. — Štai ir tavo brolis Vincas taip pat mėgsta eilėraščius rašyti, o studijuoja gamtą, — įsikišo Paulius Galaunė.

Ir pats dailę pamėgęs, įstojai į Psichoneurologijos institutą, — pastebėjau aš.

— Jau pereitais metais mečiau, nepatinka, tai ne man, — prisipažino jis.

Povilas Galaunė prieš metus buvo atvykęs Petrogradan laikyti konkursinių egzaminų į dailės akademiją. Norinčių ten stoti būdavo daug šimtų, o į atitinkamus akademijos skyrius buvo priimama tik dešimtimis. Bene du metu iš eilės Povilas Galaunė laikė konkursinius egzaminus, bet nepasisekė. Iš to meto mūsų jaunųjų bene vienintelis buvo Zikaras, kuriam pavyko įsisprausti į meno akademiją.

Toks buvo mūsų pašnekesys tos pirmos pažinties su Baliu Sruoga. "Aušrinės" redakcija tais metais buvo perkelta iš Maskvos Petrogradan. Redakcijos komisiją sudarė A. Sugintas, dabar Čicagėje gyvenęs, teisininkas, mudu su broliu Vincu ir, rodos, Motiejus Pečiulionis, kuris redakcijos posėdžių nelankė.

Tai po tokio įžanginio pašnekesio tarp mūsų keturių tuoj prasidėjo šnekos apie "Aušrinės" turinį, jos bendradarbius ir visa kita, kas siejosi su tuo moksleivių mėnesiniu laikraščiu — žurnalu.

Balys Sruoga, ir vėl išraudęs, ištraukė iš kišenės eilėraščius, o Paulius Galaunė apsakymėlių "Raudonoji rožė".

Nuo tada mes pasidarėm artimi bičiuliai, ir kai tik susidarydavo proga, Paulius Galaunė ir Balys Sruoga aplankydavo mane ir brolių.

Paulius Galaunė laikė įvairias paskaitas, buvo užgulus ant knygų viešame Petrogradan knygyne ir rausėsi dailės istorijoje, ypač architektūros. Jis tada jokios mokyklos nelankė, tai turėjo daugiau laiko ir pastovius pragyvenimo šaltinius. Jį šelpė kunigas brolis.

Balys Sruoga nesijudavo pasirinkta mokslo šaka ir galvojo ką nors kitą pasirinkti. Taigi, jie turėjo daugiau laiko. Dažnai vienas su kitu susieidavo ir sekmadieniais, kaip kada net anksti iš ryto ateidavo pas mudu.

Jau pirmojo pasaulinio karo veiksmi buvo toli pasistūmėję, Lietuvos gal pora trečdalių žemės jau buvo Vokietijos okupuota. Tada mūsų keturių pašnekesiai labiau susikinėjosi apie karo pasekas ir Lietuvos likimą. Balys Sruoga nemėgo politikos. Vieno tokio pašnekesio metu, jau gerokai išsikaršėjavus, Balys Sruoga pastebėjo, kad jam tos šnekos įgriso, geriau pasvajoti.

— Tai pabūkim raganiai ir išpraanašukime savo likimą, o kas dėl Lietuvos, aišku, mūsų norai, kad ji taptų nepriklausoma, — pastebėjo brolis Vincas.

— Tai kaip šio kambario šeimininkas aš siūlau Baliui Sruogai pasiruošti Lietuvos valstybės oficiozo redaktoriaus pareigoms, — juokaudamas pasakiau.

— O aš, — sako brolis Vin-

cas, — pranašauju Pauliui Galaunėi įsteigti Lietuvos valstybinį dailės muziejų.

Tada susigriebė Balys Sruoga:

— Ačiū už pasitikėjimą, bet ašgi nepolitikas. O pačiam, — sako jisai man, — linkiu tapti spaudos leidyklos direktorium, — jau dabar turi patyrimą iš "Aušrinės".

— Valstybių oficiozų redaktoriai turi būti politiniai nesroviniai ir bešališki žmonės, koks esi pats, — pastebėjau aš. Čia atsiliepė ir Paulius Galaunė:

— Vincas rimtas vyras, jam tinka mokslininko karjera, tegu savo eilėraščiais nekonkuruoja Balio Sruogos, jis bus išrinktas Lietuvos valstybės universiteto rektorium.

Taip geros nuotaikos suimti, mes juokavome. Norėjome net raštu tokį privalomą būsimos Lietuvos valstybės vyriausybei sprendimą padaryti. Deja, tai buvo tik gerų jaunatviškų nuotaikų padariny. O kas galėjo rimtai tada pagalvoti ir dar rimčiau kalbėti, kad Baliui Sruogai tikrai bus lemta būti trumpam laikui Nepriklausomos Lietuvos M. Slezevičiaus sudarytos pirmosios koalicinės vyriausybės oficiozo "Lietuva" redaktorium. O štai Paulius Galaunė nerimė iki neįsteigė Čiurlionio muziejaus Kaune, ir nuo to muziejaus pirmos dienos įsteigimo be pertraukos buvo jo direktorium.

Paulius Galaunė buvo vienas iš tų, kurie atsidėjusiai studijavo Čiurlionio kūrybą ir

rinko medžiagą, kas kitų jo darbus buvo rašyta. Pradėtu menu, kai buvo Petrogradan "Mir iskvstva" žurnalo suruošta dailės paroda ir ten buvo išstatyti Čiurlionio dailės kūriniai, Paulius Galaunė negalėjo jais atsigerėti. Dėl Čiurlionio kūrinių buvo lietuvių tarp daug abejingų, juos nuvertinančių. Bet kai rusų žurnale "Mir iskvstva" pasirodė V. Ivanovo straipsnis "Neskonėjamąja pjesn Lity" (Nebūgiama Lietuvos daina), Paulius Galaunė negalėjo tuo straipsniu atsidžiaugti ir kartu atsigerėti suminėjimu Lietuvos, jos žmonių dainos ir Čiurlionio kūrybos labai geru įvertinimu.

Vincui Vilkaičiui buvo lemta tapti žemės ūkio akademijos rektorium. Jis raudonųjų buvo nukankintas Sibire, o Balys Sruoga, kurio rūdiję taip sveikatą paveikė, kad po išlaisvinimo netrukus mirė Lietuvoje.

Mangi buvo lemta 15 metų išbūti spaudos kooperatinės bendrovės "Raidė" valdybos pirmininku, kas treči metai vis perrenkamu.

Dabar, kai kas skaudu, o kai kas džiugu prisiminti. Ir ypač kas prisiminti!

Paulius Galaunė gimė 1890 m. sausio 25 d., Pagelaziuose Ukmergės apskr. Be bendradarbiavimo lietuvių spaudoje jis Vytauto D. Universitete dėstė architektūros istoriją, lietuvių tautos meną. Yra parašęs keletą dalykelių, būtent

(Tęsinys 11-me psl.)

ISIGYKITE LSS LITERATŪROS FONDO

gražiai išleistą mūsų tautos atgimimą vaizduojančias knygas!

S. KAIRIO, LIETUVA BUDO, 416 psl. — kaina	\$5.50
K. BIELINIO, DIENOJANT, 464 psl. — kaina	\$6.00
K. BIELINIO, PENKTIEJI METAI, 592 psl. — kaina	\$6.00

Knygos kietai įrištos ir iliustruotos.

Isigykite jas įvairių progų dovanoms!

Jas gausite NAUJIENOSE ir Lit. Fonde šiuo adresu:

**K. BIELINIS, 70 Fifth Avenue, 9th floor,
NEW YORK 11, NEW YORK**

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šlaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimet išitikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: CEntral 6-5208

Generaliai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

ATIDARYTA DIDELĖ LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

Paltams, kostiumams, suknelėms angliškių ir kitokių medžiagų. Kainos labai nebrangios. Galime pasiųsti į Lietuvą ir kitus kraštus.

Siunčiame Lietuvon akordeonus, rašomas ir siūvamas mašinas.

Kreipkitės į

WORLD PARCEL SERVICE

3320 South Halsted Street
Chicago 8, Illinois Tel.: YArds 7-0677

ALFONSAS NAKAS

PO DAINAVOS ANSAMBLIO

"VESTUVIŲ" DETROITE

(Kelios kritiškos pastabos)

Dainavos ansamblio čia laukėme su didžiausiu nekantrumu. Stengdamiesi sausio 30 d. bent pusiau pripildyti didžiulę Fordo auditoriją, svečių prisikvietėme iš gana tolimų Michigano ir Ontario vietovių. Tiek LB valdyba, dainaviečių koncerto rengėja, tiek ir pavieniai, neorganizuoti lietuviai sukviėtė gerą būrį amerikiečių, ne vien miesto valdžios žmonių, bet ir inteligencijos. Organizuota ir neorganizuota Detroito lietuvių bendruomenė, gražiai kooperuodama, padarė iš savo pusės viską, kad Dainavos koncertas būtų tikra ir nepaprasta kultūrinė šventė. Ta šventė praėjo. Praėjo su Detroito neregėtu publikos gausumu, — apie dviem tūkstančiais žiūrovų (su pavydu čia reikia konstatuoti, kad Vasario 16-sios minėjimais, paskutinius keleto metų, vargiai pusę tiek tesuburia). Liko įspūdžiai ir pastabos. Bandysiu keletą kritiškų pastabų čia surašyti. Manau, kad Dainavos ansamblio vadovų ir visų dainaviečių nebūsiu blogai supratas, nes tikiu, kad ne tartiufišku pataikavimu, o tiesia kritika galima daug ką pataisyti. Drąsos savo pastabas pareikšti turiu jau vien todėl, kad tos pastabos tikrumoj nėra mano išsigalvojimas, o tik mano susumuotos daugelio žiūrovų nuomonės.

Didžiausias "Vestuvių" trūkumas buvo kaip tik antraeilis, tačiau nenatūraliai pirmaeilis paverstas dalykas, būtent veikalo dramatinis tekstas, arba libretas. Operoje ar operetėje į libretą publika kreipia mažiausią dėmesį. Šitaip būtu reaguoję ir į "Vestuvių" libretą, jeigu tu niekam nereikalingų "dramatinių" dialogų nebūtų buvę perkrauta nuo pradžios iki galo. Vietoje muzikinio veikalo, perpinto jungiančiu dramatišku elementu, išėjo plokščia komedijėlė, iškaišyta liūdnomis, ilgesingomis liaudies dainomis ir puikiais, žavingais tautiniais šokiais. Libreto intriga puikiai tikta, tinkamai išversta į anglų kalbą, pusės valandos televizijos programai, bet ne čia aprašomai progai. Neskaitant visiškai nereikalingo pirmojo veiksmo (dvi ar tris ten dainuotas dainas būtų galima perkelti į antrąjį ar trečiąjį veiksmą), kas patikės tokiais nelogiškais, publika ir vaidintojus tiesiai užgaunančiais įvykiais, kaip vieno jaunikio bažnyčioje pakeitimu kitu, arba, vienai seriai ištrūkus iš puspročio nagų, kitos puolimu jam į glėbį? Pirmiausia, dėl jaunikio. Tiesa, būdavo ir yra visame pasaulyje ir Lietuvoje visokių netikėtumų, komedijų ir didelių tragedijų, surištų su

meile ir vedybomis. Galėjo kas nors panašaus ir šių "Vestuvių" atveju būti. Tik, deja, ne taip, kaip autorius sukirpo. Daugelis žiūrovų žino, kiti tai savu kailiu patyrė, kaip buvo apvezdinami jauni žmonės mažame Lietuvos bažnytkaimyje ar valsčiaus miestelyje. Jie atėdavo kartu užsiregistruoti užsakams. Kartu atlikdavo tikėjimo tiesų - poterių egzaminą. Kartu priėdavo, porą dienų prieš vestuves, išpažinties. Visa parapija apie žymesnes vestuves, ypač turtingųjų ūkininkų, kaip šiame veikale, kalbėdavo savaitėmis. Pagaliau, klebonas jaunikį pažindavo, kaip nuluptą. O čia, štai: pakvaišęs jaunikis arklius gauda, o klebonėlis mylimą bernelį su mergele surišta. Ak, Hollywooro, Meksikos ir Las Vegas vestuvės — po dešimties metų emigracijoje, kaip jos supanašėjo su konservatyvaus Lietuvos kaimo papročiais! Veikalo gi pabaigoje, kai kiekviename žingsnyje ir kiekviename žodyje visų suniekintas glušelis šiaip taip išstena, kad jis nori pralaimėtos mylimosios sesers, pastaroji kaip kulka šauna prieš jo, puola ant kaklo ir pasižada didžiu balsu, bučkiu užantspauduodama. Vai, happy, happy ending! O į piršlio, senmergės ir kitų žymesnių veikėjų lūpas įspausta tiek tuščių žodžių, kad tikrieji programos vykdytojai, dainininkai ir šokėjai, turi ilgas minutes visaip manytis, kol galės vėl pragysti ir pašokti. Kas be ko, ansamblio dalyviai scenoje dažnai nujuokinami, suprask, kalbėtojų sąmojingumo pagauti, kai neįpareigota publika salėje juoktis nė nemano (tas vaidintojų nereikalingas nujuokinimas, tai jau charakteringas ne vienam čia aprašomo lietuviško veikalo autoriui...),

Antras stambesnis trūkumas buvo, žinoma, nė dalimi ne toks baisus, kaip aukščiau minėtas, tai režisūros šlubavimas. Pulki visu griežtumu už tai režisierių ir nebūtų teisinga, nes suvaldyti scenoje 60 jaunuolių, kurių dauguma, be gero balso, daugiau jokių „artistiškumų“ neturi ir į aktorius visai nepretenduoja, yra nepaprastai sunkus uždavinys. Tačiau režisierius, atrodo, bandė priversti visus vaidinti, norėdamas išgauti tikrą ansambliškumą, bet rezultatai vietomis gavosi visai priešingi. Pavyzdžiui, antrame veiksmo, mažai grupei šokant tautinį šokį, kelios mergaitės kairiame scenos kampe "vaidino", — rateliu sustoję kažką šiuršėti, kitos net nugaras nusukę nuo šokėjų, užmiršamos, kad jos dabargi yra tikroji publika.

Trečias stambesnis minu-

sas, tai netinkamas veikėjų aprenėjimas, ypač moteriškųjų. Atrodo, dauguma jų turėjo tautinius kostiumus, tai galėjo juos vilkėti, kad ir per visus tris veiksmus. Būtų tipingai, kad ir perdėtai prieš žinančius, lietuviška. Dabargi, antrame veiksmo sugužėjo merguzėlės į sceną rėkiančiai spalvotos, ypač rėkiančiai raudonos (raudonos bliuskutės — balti sijonukai arba atvirkščiai, buvo dominuojanti spalva). Galėjai laikyti jas sovietiškomis pionierėmis, gal ispanėmis ar portugalėmis, bet tik ne lietuvaitėmis! Netinkama nė rėkiančiai violetinė senmergės sukniua. Nesiginčysiu dėl teisėjų puošnaus apdaro ir popierinių blizgančių cilindrių, bet nebuvo jie lietuviški. Šiaip, vyrai, kaip jau apsirengę, taip gerai, nes visiems lietuviškų milelių negi pasiūsi. Čia buvo neapdairumų, kaip šisai: išėjo vyrukas į sceną baltais atlapais marškiniais, kaip Lietuvoje, bet rankogalius atlenkė tipingu amerikiečio biurokrato papročiu: per vieną-du atlankus (kai Lietuvoje, jeigu jau raitodavo, tai aukštai virš alkūnių!). Čia smulkmenėlė, bet iš jų susideda...

Ir ketvirta — muzika. Kokiems galams reikėjo vilkti į sceną visais dantimis žibantį akordeoną, kai tautiniam šokiams taktą galima buvo paduoti iš užkulisių? O kai gale veikalo suėję muzikantai įvilko ir gramozdišką violončelę, Lietuvos kaimuose negirdėtą ir nematytą instrumentą, tai publikoje sukėlė nusistebėjimo kuždesį.

Tiek blogybių.

Prie gerųjų koncerto pusių reikia priskaičiuoti svarbiausią jo elementą — liaudies dainas. Jos tai skambėjo iš visos širdies, čia tykia ir liūdnei, ašaras traukiančiai, čia linksmai ir galingai. Puikūs buvo ir tautiniai šokiai. Tiesa, Detroito turime neeilinę tautinių šokių grupę, kuri kasmet pasirodo po porą kartų ir pasirodo ne bet kaip, todėl detroitškių nenustebins tautiniais šokiais nei Dainava, nei Čiurlionis. Tačiau, įpinti į dainų rezginį, jie buvo mieli ir vietoje ir niekam o niekam nenusibodo. Kai liejosi dainos, kai grakščiai dainavietės šoko, tai ne tik mūsų, lietuvių,

širdys smarkiau plakė, bet ir kitų tautybių gausūs svečiai klausėsi — žiūrėjo su didžiausiu dėmesiu. Geros buvo dekoracijos. Nors spektaklį pradedant dainaviečiai — prašė, prisipažindami, kad dėl techniškių kliūčių visų dekoracijų atvežti nepajėgė, bet ką ir atvežė, buvo gražu, lietuviška, įtikinama: ir ornamentuotas prieklėtis, ir rūtų darželis, ir rūpintojėlis, ir ažuolai, eglės, švelniai banguotas lietuviškas terėnas. Gerą žodį galima pasakyti ir apie svarbiausius dramatinės dalies aktorius: ryški asmenybė, nuo pradžios iki galo, buvo piršlys, gerai vaidino senmergę, nebloginai (išskyrus pačią paskutinę sceną paskutiniame veiksmo, kur jis buvo per daug susaržuotas) suvaidino kvailėlis, apgautasis jaunikis. Bendrai, visi dainaviečiai, ar tai dainose, ar dramatiškuose dialoguose, lietuviškai tarė žodžius pasigėrėlinai, lyg tas ansamblis vakar būtų iš Vilniaus ar Šiaulių atvykęs. Gal kas čia nusišypsos, bet ne detroitškiečiai: mūsų tokio amžiaus studentų tik mažas nuošimtis kalba be akcento.

Pabaigai noriu prisiminti p-lės Irenos Trakelytės klasiškai humoristinę "Vestuvių" premjeros recenziją Naujienų š. m. 22 Nr. Ji rašė, taip sakant, pirštinieta rankute, kaip ir tinkama moteriškai švelniai būtybei, nors esmėje pasakė beveik tą patį, ką ir čia rašantis, arba ką dauguma regėjusių ir girdėjusių galėtų pasakyti. Su vienu p-lės Trakelytės priekaištu dainaviečiams, tačiau, nesutinku. Sulipdė, girdi, dainaviečiai "Nemunas žydi" ir "Šienapiūtės" gabaliukus, pridėjo porą dainų ir išėjo "Vestuvės". O kas gi čia tokio, kad "Šienapiūtės" ir "Nemuno" dainos skamba "Vestuvėse"?! Manding, jeigu operos nesensta šimtmečiais, tai kodėl mūsų liaudies dainos, kad ir modernių kompozitorių aptašytos, stilizuotos, turėtų pasenti per dešimt metų? Tegu savaip dainuoja čiurlioniečiai, tegu vėl savaip dainuoja dainaviečiai — lietuvišką publiką jie visada ir visur susiras, skersai — išilgai žemyno. Tik, atsižvelgdami į publikos pastabas, pastarieji tegu pakeičia savo pastatyme tai, kas būtina pakeistina.

VISUOMENĖS MOKSLŲ, MENO
IR LITERATŪROS ŽURNALAS

DARBAS

kritiškai stebi mūsų išeivijos, Lietuvos ir viso pasaulio gyvenimą. Prieš konservatyvią provinciališką tradiciją DARBAS stato humanistines vertybes ir kūrybiškai šviežią žodį.

5410 SIXTH AVE.
Brooklyn 20, N. Y.

DARBO KAINA YRA TOKIA:

\$3.00 metams, \$2.00 studentams, paskiras numeris \$1.00

Dr. Pranas Ancevičius

ISTORIJA BE PAGRAŽINIMŲ

I. Varšuva karo ugnį ir Lietuvą

(Tęsinys)

Pilsudskio politinis romantizmas revoliucinių audrų sudarytas sąlygas išnaudojo, kaip žinia, įjungimui į atstatomos Lenkijos ribas daugelio ne lenkiško elemento, kaip ukrainiečius, baltgudzius, vokiečius ir lietuvius, kurių naujoji Lenkija nepajėgė suldyti į vienos valstybės organizaciją.

1922 metais atstumtas nuo besikuriančios valstybės vadovavimo reakcinių Lenkijos pajėgų, Pilsudskis grįžo prie valstybės vairo 1926 m. gegužės mėn. perversmo keliu. Pilsudskio perversmas buvo paremtas Lenkijos demokratinų, socialistinių ir net komunistinių sluoksnių. Tuometinis lenkų socialistų lyderis Ignacas Raszynskis Pilsudskio perversmą pavadino demokratine liaudies revoliucija, o jos vadovą apibūdino kaip vieną iš didžiausių valstybės vyrų atgimusioje Lenkijoje.

Betgi Pilsudskio revoliucija, esant jos lyderiui nesugrąžinamos praeitės belaisviu, nesugebėjo linkamai spręsti augančių socialinių-ekonominių bei tautinių - kultūrinių problemų ir greitai laiku išsigimė į militarinę diktatūrą, besiblaškančią tarp kylančio Europoje fašizmo ir demokratinų tradicijų. Šitokios linkmės pasėkoj Pilsudskis išsikyrė su demokratinėmis jėgomis, prisidėjusiomis prie jo sugrąžimo valdžion. Išsiskyrusi su demokratiniiais elementais, Pilsudskio diktatūra griebėsi administracinių ir policinių priemonių kaip pagrindinio metodo krašto vidaus aktualijų problemų sprendimui.

Užsienio politikos srityje, be jau minėtų pastangų rasti sprendimą Lenkijos - Lietuvos santykiams sumormalizuoti, didžiausiu Pilsudskio užsimojimu buvo noras pravesiti preventyvinį karą 1933 metų pavasarį po to, kai atėjęs valdžion Adolfas Hitleris išskerdė savo sąjūdžio radikalų sparną. Bet tam užsimojimui nebuvo lemta realizuoti. Atsisakius Prancūzijai paremti Pilsudskio sumanymą, jisai vienas nesiryžo preventyviniam karui ir pradėjo ieškoti susipratimo su Vokietijos Führeriū. 1934 m. buvo pasirašyta tarp Lenkijos ir Trečiojo Reicho nepuolimo ir draugiškumo sutartis, sukėlusį daugybę įvairiausių komentarų politiškuose pasaulio sluoksniuose. Kiek anksčiau panašią sutartį Pilsudskio Lenkija pasirašė ir su Sovietų Sąjunga.

Tuo būdu po įvairių blaškymosi Pilsudskis norėjo užmanifestuoti pasauliui, kad tarp Trečiojo Reicho ir Sovietų Sąjungos esanti jo vadovaujama Lenkija yra apsisprendusi eiti

nuosavu keliu ir nesidėti nė su vienu iš savo didžiųjų kaimynų bei nesąmokslauti prieš bent kurį iš jų. "Lenkija turi nuosavą istorinę misiją" — pareiškė Pilsudskis Anthony Edenui, britų užsienių reikalų ministeriui, kai pastarasis grįždamas iš Maskvos, buvo sustojęs Varšuvoj, kad galėtų patirti maršalo siekimus po to, kai buvo pasirašyta minėta nepuolimo ir draugiškumo sutartis tarp Lenkijos ir Trečiojo Reicho.

Nuosavo, nepraklausomo kelio apgynimui nuo didžiųjų kaimynų eventualaus pasikėsimo Pilsudskis buvo pradėjęs ūkiškai atsilikusios Lenkijos industrializaciją ir lenkų kariuomenės modernizaciją. Istorinė raida betgi statė prieš Lenkiją pasirinkimo klausimą: arba su Trečiuoju Reichu prieš Sovietų Sąjungą, arba su Sovietų Sąjunga prieš Trečiąjį Reichą. Sunku pasakyti, kurion pusėn būtų nukryps Pilsudskio nuosavas kelias, jeigu 1935 metais jis nebūtų miręs. Reichsmaršalas Hermann Goeringas teigė, kad Pilsudskis būtų draugis su Hitleriu žygiavęs prieš Sovietų Sąjungą. Tuo tarpu kai pulkininkas Juozas Beckas, Lenkijos užsienio reikalų ministeris ir kiti artimi Lenkijos maršalui asmenys tvirtina, kad Pilsudskis būtų likęs ištikimas lenkų tautos nepriklausomos istorinės misijos idėjai.

Pilsudskio įpėdiniai

Istorinis faktas yra tas, kad susispietę apie maršalą Rydz-Smigly Pilsudskio įpėdiniai nežiūrind kaip kurių negarbingų nukrypimų nuo mirusiojo vado kelio, esmėje laikėsi jo ir atmetė Hitlerio gundymus žygiuoti drauge į rytus. 1939 metais kovo mėn. Anglijos suteiktas garantijas Lenkijai jie perstatė kaip didžiausią Pilsudskio politikos laimėjimą, kurio padrasinti jie atmetė ir Hitlerio ultimatumą, reikalaujantį reviduoti lenkų-vokiečių sienas Trečiojo Reicho naudai.

Pilsudskio įpėdiniai betgi netikėjo, kad Hitleris, skelbiantis "XX-jo amžiaus anti-tezę žydiškajam komunizmui pavidale nacional-socializmo" gali bent laikinai susitarti su Stalinu, pasaulinio komunistinio sąjūdžio vadu. Kai ryšium su Litvinovo pakeitimu Molotovu sovietų užsienio politikos vadovybė 1939 metais gegužės mėn. man teko dalyvauti "Kurjer Warszawski" redakcijos suorganizuotoj diskusijoje, kur atstovavau sukonsultuoto mano straipsnio tezę, teigiančią, kad tas pasikeitimas yra pirmas žingsnis, vedantis prie Maskvos-Berlyno glaudesnio suartėjimo, — tai prof. Stanislavas Stronskis, kuris, kaip ir visa ankstybesnė lenkų opozicija, buvo pasida-

ręs pulk. Becko užsienio politikos gynėjas, karščiausiai įrodinėjo, kad aš kalbas nesąmonės. Esą žydo Litvinovo pakeitimas rusu Molotovu aiškiausiai rodo, kad sovietinis komunizmas vystosi tautiškuo linkme visiškai nesuderinama su nacional-socializmo Gross-Raum (didžiosios erdvės) teorija. Prof. Stronskis, lenkų socialistų lyderis Miecyslovas Niedzialkowski, Becko politikos oficialus reikėjas iš oficialinės "Gazeta Polska" pulk. Boguslawas Miedzinsky ėjo dar toliau ir atstovavo nuomonei, kad Molotovo paskyrimas sovietų užsienio politikai vadovauti rodo, jog Sovietų Sąjunga yra nusprendusi grįžti prie tradicinio politiško-militarinio alijanso su Prancūzija ir Anglija, nukreipto prieš vokiškąjį militarizmą pasiryžusį ieškoti erdvės rytuose, ir kad Sovietų Sąjunga, iki aš paskendus krašto industrializacijoje bei kolektyvizacijoje ir nusilpninta staliniskų kruvinųjų "čiষ্টų", darys viską, kad galėtų išvengti karą ir sulaukyti vokiškojo militarizmo tolimesnį veržlumą. Pasak jų, panašus nusistatymas ateina iš Vakarų valstybių diplomatinių postų Maskvoje.

Nuodugniai studijuodamas sovietinį komunizmą nuo eilės metų, savo tezę remiau argumentais iš sovietų šaltinių, keriais buvo pagrįsta ir mano spausdinama knyga "Stalinowska koncepcija panstwa" (Stalininės valstybės koncepcija). Būtent, kreipiau oponentų dėmesį į tą faktą, kad jie visiškai nedavertina Kremliaus valdovų politiškos galvosenos įtakojamos rusų universalinio mesijanizmo, besireiškiančio sovietinio komunizmo pavidale. Ta galvosena siejo didžiausias viltis su karu kaip revoliucine priemone, galinčia sudaryti palankias sąlygas Maskvos mesijanistinių ambicijų įgyvendinimui. Stalinas

(Atkelta iš 9-to psl.)

"L. Stoka Guzevičius", "Tapytojas Oleskevičius", "Vilniaus meno mokykla", keleta veikalų iš lietuvių tautos meno ir t. t.

Jo 70 gimtadienis buvo paminėtas Pavergtos Lietuvos spaudoje, o ir čia, JAV, lietuvių ateivių spauda jo nepamiršo.

Beje, jo kai kurie pavergtoje Lietuvoje pakartotinai išleisti veikalai su įvairiais papildymais. Kaip kas iš jų yra pasiekę ir JAV.

Darbščiam ir našiam Pauliui Galaunei, mūsų liaudies meno tyrinėtoji, linkėtina geros sveikatos ir ištvermės.

J. Vilkaitis

visiškai neslėpė, kai imperalistinio kapitalizmo laikotarpy jisai laiko karą neišvengiamą istorinę būtenybę ir kad jo "socializmas viename krašte" buvo ne kas kitas, kaip ūkiškas - militariškas ir politinis Sovietų Sąjungos pasiruošimas besiantinančiai istorinei progai. Sovietų šaltiniai aiškiai rodo, kad Stalino sąjone yra karas kapitalistinių valstybių tarpe tikslu jas nusilpninti ir tuo būdu sulaukti patogaus momento Maskvos siekimų įgyvendinimui. Atseit, jeigu Stalinui pasisektų Hitlerį nukreipti prieš vakarus, o Hitleriui, norint išvengti dviejų frontų karo, susitarti bent laikinai su Stalinu, tada Litvinovo pakeitimas Molotovu būtų visiškai logiškas. Nes juk Litvinovo flitas su vakarais aiškiai rodo, kad Maskva veda antihitleriską politiką. Atseit, iš jo nušalinimo būtų nelogiška daryti išvadą apie Maskvos norą suartėti su vakarais.

Tų priešiškių tezių, vienos iš jų teisingumą arba klaidingumą tegalėjo parodyti tikrai tolimesnė įvykių raida. Sia pro-

(Tęsinys 12 psl.)

DUOKITE SAVO 1959 METŲ MOKESČIŲ

(INCOME TAX) LAKŠTUS UZPILDYTI

CHESTER KILKIS

4127 So. Richmond Street Virginia 7-3030
PRIE ARCHER AVENUE

Pildo biznio, nuosavybių ir asmenų lakštus.

Chicago lietuviams pildo lakštus jau per 26 metus.

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

Pasiųskite Dovanų Velykoms

Geriausiam patarnavimui pasirinkite seniausią bendrovę Chicagoje, kuri jau nuo 1947 metų pati turi paarašiusi sutartį su Inturistu Maskvoje.

NEMOKAMA VIETA AUTOMOBILIUI PASTATYTI

Prašykite naujo katalogo.

Didžiausias pasirinkimas geros rūšies prekių.

TELEFONUOKITE:

Phone:
WA 2-9354CENTRAL
PARCEL
SERVICE,
INC.220 S. State St.
Chicago 4, Ill.

(Tešynys iš 11 pusl.)

ga noriu pažymėti, kad Justas Paleckis, kuris 1939 metais gegužės mėn. su Lietuvos žurnalistų ekskursija lankėsi Varšuvoj (su juo kaip senu pažįstamu teko ir tais klausimais gana plačiai ir atvirai išsikalbėti), mano tezę apie galimą Hitlerio - Stalino susitarimą laikė absurdiška. Bet apie diskusijas su Paleckiu bus atskirai kalbama sekančioje paskaitoje. Čia tik noriu pažymėti, kad ir aš pats buvau bepradedęs savo tezę teisingumu abejoti, ypač po to, kai 1939 metų vasarą Maskvoje atsirado anglų-prancūzų karinė misija.

Lenkų politiniai sluogsniai ir spauda gana gyvai ir palankiai komentavo Londono-Pariziaus kariškų misijų pradėtą derybas Maskvoje, atžymėdama tą įvykį, kaip įrodymą Trečiojo Reicho izoliacijos. Bet tas džiaugsmas buvo labai trumpas.

1939 m. rugpiūčio antroje pusėj pasaulį suelektrizavo žinia apie Trečiojo Reicho užsienio reikalų ministerio von Ribentropo istorišką skridimą į Maskvą. Dabar jau buvo visiems aišku, ko siekė Stalinas, pakeisdamas Litvinovą Molotovu.

Varšuva tos žinios buvo prietenka. Viršum Lenkijos be matant pakibo istoriškos praeities šmėkla buvusių Lenkijos padalinimų. Politiski lenkų sostinės sluogsniai ramino si Anglijos pažadu ginti Lenkijos nepriklausomybę ir nuosavomis militarinėmis pajėgomis.

Rugpiūčio 31 dieną lenkų vyriausybė paskelbė visuotinę mobilizaciją kaip įrodymą, kad Pilsudskio įpėdiniai yra pasiryžę ginti lenkų tautos istorinį kelią, nurodytą jai mirusiojo maršalo.

Pranas Žižmaras Varšuvoj

Paskubomis vykdoma Lenkijos mobilizacija visai nelauktai buvo atbloškusi į Varšuvą ir mano prietelių iš Vilniaus, Praną Žižmarą. Pasirodo, kad jis buvo specialiai atvykęs pas Lietuvos atstovą Lenkijoje dr. Jurgį Šaulį pasitarti, kas darytina Vilniaus krašto lietuviškam jaunimui akivaizdoj vykdomos lenkų mobilizacijos. Rugpiūčio 31 d. vėlyvą vakarą, vakarieniaudami viename lenkų sostinės restoranų, klausėme kartu su prof. J. A. Herbačevskiu Žižmaro pasakojimų, susijusių so jo pasikalbėjimu su dr. Šauliu.

Lenkų mobilizacija statė lietuvišką Vilniaus krašto jaunimą prieš dilemą: stoti į lenkų kariuomenę ir eventualiai kovoti kartu su lenkais prieš Vokietiją ar slėptis nuo mobilizacijos ir ruošti eventuališkam Vilniaus vadavimui? Pasak Žižmaro, iš Kauno iš Šaulių Sąjungos ir buvusios Vilniui Vaduoti Sąjungos vadovų jį buvo pasiekusios instrukcijos, kad, nežūrint jau anks-

čiau Lietuvos vyriausybės paskelbto neutraliteto vokiečių — lenkų konflikto atveju, Vilniaus lietuviai privalo ruošti Vilniaus vadavimui. Dr. Šaulys betgi pataręs atlikti pilietinę pareigą ir neboikotuoti Lenkijos mobilizacijos. Pasak dr. Šaulį, Klaipėdos atplėšimas nuo Lietuvos aiškiai parodęs, kad Tretysis Reichas yra vienodai nusistatęs lietuvių ir lenkų atžvilgiu ir sudaro vienodą pavojų abiem tautom. Žižmaras esąs tokios pat nuomonės ir, grįžęs į Vilnių, tuoj pat išleisias atsišaukimą į lietuvišką Vilniaus krašto jaunimą, ragindamas jį neboikotuoti lenkų mobilizacijos ir ryžtis kovai prieš bendrą priešą.

Profesorius Herbačevskis labai pagyrė Žižmaro iniciatyvą ir savo įpratimu leidosi į pranašavimus. Žižmarui asmeniškai pranašavo didelę ateitį ir įrodinėjo, kad jame reiškiasi lietuvių-lenkų unijos kilnioji idėja, kai abi tautos didvyriškai grūmėsi prieš kryžiuočius ir maskolius. Jis apibūdino Žižmarą kaip naujų laikų riterį, jau apgynusį lietuvių tautos garbę Lenkijos ultimatumo Lietuvai metu ir dabar likimo skirtą dar didesniems uždaviniams.

— Atsimink mano žodžius, — kalbėjo Herbačevskis, — kad menkadvasis Smetona su visais Vilniaus vaduotojais bėgs iš Lietuvos ir bėgs ne kur kitur, kaip tik į Lenkiją. Tie veidmainiai tada supras, kad Vytauto Didžiojo dvasia, kuria jie mėgsta savo menkystę pridengti, buvo ne antilenkiška, bet antivokiška, antikryžiuotiška. O Hitleris yra ne kas kitas, kaip tik kryžiuočių dvasios įsikūnijimas. Todėl esant Vytauto Didžiojo gerbėjui reikia turėti drąsos ir antivokiškai politikai. Klaipėdos atidavimas Hitleriui be jokio protesto aiškiai parodė, kad smetoniška klika neturi dargi mažiausios kibirkštėlės vytautiškos dvasios, kuri būtų Kauno ponus uždegus antivokiškai politikai. Bet už tai Žižmaras yra kupinas vytautiškos dvasios ir todėl jisai ryžtasi antivokiškai politikai.

Kas toks buvo Pranas Žižmaras, kurį jau ne pirmą kartą buvau suvedęs su prof. Herbačevskiu?

Pažinojau jį arčiau nuo 1929 metų rudens, kai abu pradėjome studijuoti teisę ir socialinius mokslus Stepono Batoro universitete Vilniuje. Žižmaras buvo nepaprasto drąsumo svajotojiškai nusiteikęs paslaptingas jaunikaitis. Su juo buvo susiję tokie dalykai kaip lietuviškos vėliavos iškabimas Gedimino bokšte, įvairios paslaptingos kelionės į Lietuvą, kai dar nebuvo santykių tarp Lenkijos ir Lietuvos, ir t. p. Vienu laiku jis laikė save voldemarininku ir buvo tiesiog fanatiškas profesoriaus Voldemaro gerbėjas. Po to, kai Smetona nuvertė Voldemarą, Žižmaras laiks nuo laiko paskleisdavo voldemari-

ninkų atsišaukimus, plūstančius smetonininkus.

Negalėdamas įveikti Romėnų teisės, jis metė Stepono Batoro universitetą Vilniuje ir persikėlė į Fizinio Auklėjimo Institutą Varšuvoj, kurį sėkmingai ir baigė. Bet jo išgarsėjimas yra susijęs su Lenkijos ultimatumu Lietuvai.

1938 met. kovo 20 d., kai Kaunui priėmus Varšuvos ultimatumą, lenkų kariuomenė iškilmingai grįžo iš Lietuvos pasienio, Žižmaras, atradęs Vilniaus restorane "Pod Buletlem" lenkų studentą Home-Chome pietaujantį draugystėj dviejų kolegų, — skėlė jam žandą, pareikšdamas, kad tai yra "za karzel i popychadlo narodow", ir metęs savo vizitinę kortelę išėjo. Mat, Home-Chome buvo vienas iš kalbėtojų kovo 17 d. mitinge, vykusiame Vilniaus Ožėskienės aikštėje. Akivaizdoje maršalo Rydz-Smigly savo kalboje jis pavadino Lietuvą "karzel i popychadlo narodow" (karlas ir tautų pastumdėlė).

Tas incidentas po ilgokų peripetijų, aiškinusių vadinamąjį Bozevičiaus kodeksą, privedė prie dvikovos tarp Žižmaro ir Home-Chome. Žižmarą treniravo fechtavimui du mano mokiniai, lenkų karininkai iš penktojo legiono pulko, būtent Tadas Truckovskis ir Witoldas Javovorskis, abu atsižymėję fechtavimo mene dar karo akademijoje. Iš dvikovos, įvykusios "Polonia" korporacijoje, Vilniuje, Žižmaras išėjo laimėtoju, o Home-Chome buvo paguldytas keletui dienų ligoninėn, kur jis savo

nugalėtojo buvo sujaudintas puikiausių ir gražiausių gėlių buketu.

Kadangi Lenkijoje dvikova buvo oficialiai draudžiama įstatymais, tai tas įvykis nerado jokio atgarsio spaudoje ir liko nežinomas platesnei visuomenei. Tuo tarpu kai Lietuvoje dienraščio "XX Amžius" reporteris Kupčiūnas, kuriam besilankant Varšuvoj papasakojau Žižmaro - Home-Chomes dvikovos istoriją, išgarsino tą įvykį kuoplačiausiai. To pasėkoj Žižmaras visai netikėtai pasidarė didvyriu, drįsusiu pareikšti savotišką protestą prieš lenkų ultimatumą ir ginti tautos garbę, kai tuo tarpu Lietuvos vyriausybė ir visa lietuvių tauta be jokio pasipriešinimo nusilenkė Varšuvai. Dėlto, kai tik atsiradė lietuvių-lenkų siena, — tai pirmą dieną Žižmaras gavo tūkstančius sveikinimo telegramų ir laišku iš visų Lietuvos vietovių. Nuvykus gi jam vėliau į Lietuvą, jis buvo nešiojamas ant rankų, išbučiuotas ponių ministerienų, priimtas paties "tautos vado" specialioje audiencijoje, prezidentūroje jo garbei iškeltas banketas, kuriame dalyvavo daugybė aukštai stovinių asmenų. "Trimito" redaktorius Kalėnas, man tarpininkaujant, iš lenkų studentų korporacijos, kurios salėj vyko dvikova, atpirko kardus, su kuriais kovėsi Žižmaras ir Home-Chome. Tikslas buvo — kardus patalpinti Karo Muziejuje Kaune.

(Bus daugiau)

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

Cherry Upside-Down Cake

Bake a prize-winning Valentine this February 14. Cherry Upside-Down Cake — tender and light-as-a-feather — is so quick and easy to prepare you'll be amazed!

Cherry Upside-Down Cake — made with a generous measure of affection and served with a pleasant smile — what better way of saying "Happy Valentine's Day" to your family or that "special someone"?

Add a note of elegance to your Valentine — draw a whipped cream heart on the cinnamon-cherry topping. There's nothing can beat this Valentine, especially since it came from your kitchen.

CHERRY UPSIDE-DOWN CAKE

(Quick-Mix Method)

¼ cup butter or margarine	2 teaspoons baking powder
¼ cup red cinnamon candies	½ teaspoon salt
2 tablespoons sugar	½ cup milk
1¾ cups drained pitted red cherries (1-pound 4-ounce can)	1 teaspoon vanilla extract
1½ cups sifted enriched flour	¼ teaspoon almond extract
¼ cup sugar	½ cup shortening
	1 egg

Melt butter or margarine in 8-inch square pan. Mix in candies and sugar. Arrange cherries over butter mixture. Sift together into large bowl flour, sugar, baking powder and salt. Combine milk, vanilla extract and almond extract. Add shortening and ½ cup of the milk mixture to dry ingredients. Mix to blend. Beat at medium speed on electric mixer for 2 minutes, or 300 strokes by hand. Add remaining milk and egg. Mix to blend. Beat 2 minutes longer or 300 strokes by hand. Turn batter into pan over cherry mixture. Bake in moderate oven (350°F.) about 45 minutes. Cool about 15 minutes before removing from pan. Makes one 8-inch square cake.